

hêviya gel

Sal:3
Hejmar: 21
Ç. Pêşin/1988

KARKERÊN HEMÛ WELATAN Û GELÊN BINDEST YEKBIN!

1988 YILINI GERİDE BIRAKIRKEN

Dünyamız bir yaş daha yaşlanırken, birçok şeyi de beraberinde eskitti, değıştirdi.

Dünya'da barış ve silahsızlanmayla ilgili ileri adımlar atılırken, genelde her kesimin kendine göre yorumladığı, bir yumuşama politikası egemen oldu. Ancak, yumuşama politikası Kürdistanı aralarında bölüşen sömürgeci güçlerin, Kürdistan'a yönelik politikalarını etkilemedi. Zorba Irak yönetiminin Halepçe'ye attığı kimyasal gazlarla 5.000'i aşkın insan boğularak katledildi. 7000'i aşkın insan bu zehirli gazları bedeninde taşıyarak ölümünü beklemektedir. Dünyamız bu katliama sessiz kaldı; bu da yumuşama politikasının Kürdistan sorununa yanmasını açıkça gösterdi.

İran-İrak savaşında yorulanlar, biraz soluklanmak üzere ateşkes imzaladı. Bir cephede soluklananlar, diğer cephede Kürt halkına karşı saldırıya geçti. Yine kimyasal silahlar kullanıldı, yine binlerce çocuk-kadın ve genç-yaşlı demeden katledildi. Yüzbinlerce insanımız bu gazlardan korunmak için düşmanları arasında tercih yapmak zorunda kaldı. Bunlardan 60 bini aşkın insanımız hala Türkiye Kürdistanında, tel örgülü kamplarda kendi halkından soyutlanarak, TC'nin baskı ve oyunlarıyla cebelleşerek yaşamını sürdürmektedir. Dünya kamuoyu yine dut yemiş bülbül gibi suskunluğunu sürdürdü. Sürdürüyor.

İrak Kürdistanı güçleri en geniş cephelelerini oluşturup, saldırılara karşı direnme kararı aldılar. Doğru ve yerinde alınmış olan bu kararın, pratikte hayata geçirilmesi, başta bu güçlerin kendi öz güçlerine güvenmelerine bağlıdır. Kuşkusuz bölgedeki gelişmeler ve dünyadaki güçler dengesi de gelişmeleri

etkilemiş olacak. Şu sıralar konuyla ilgili yoğun diplomatik girişimler bu güçler tarafından sürdürülmektedir.

Türkiye Kürdistan'ında, geçen yıllara nazaran azalarak da olsa, kırsal kesimlerde silahlı eylemler yıl boyu devam etti. Kentlerde çatışmalar görüldü. Metropolde silahlı eylem geliştirme çabaları gözlemlendi. Namı bir işkenceci olan Yüzbaşı Esat Oktay Yıldırım cezalandırıldı. Yine Eski general, işkenceci Recep Ergun'u cezalandırma girişimi oldu ve olayla bağlantılı olarak bazı devrimciler yakalandılar.

Sömürgeci TC, bir yandan zor ve şiddete dayalı geleneksel politikasını sürdürürken yeni yeni önlemler almayı da ihmal etmedi. Sömürgeci vali için özel ordu kurdu. Özel tim görevlilerinin sayısını arttırdı, muhbir ağını genişletti, teritoryal sistemi gündeme getirdi. Bununla şimdiki kadar devletin yarı resmi görevlisi durumunda olan sivil faşist güçler resmîleştirilip maaşa bağlanacak ve ilerici yurtsever avına çıkarılacaklar. Diğer yandan, gelişen ulusal demokratik savaşımın hedefini saptırma amacıyla uzun vadeli bir politika belirleme çalışmalarını hızlandırdı. Kürt sorunu ile ilgili tartışmalar, TC'nin dostu emperyalist ülkelerde başlayarak TC'nin tüm devlet kurumlarına kadar girdi. Ulusal demokratik güçlerin henüz söz sahibi olmadığı, bu tartışmalar, gelişmelerin seyrine bağlı olarak daha bir yoğunlaşacak. Bu tartışmaları, burjuvazinin sınırlarını belirlediği alandan çıkarıp, özgür ve demokratik bir Kürdistan talebi çerçevesinde kitlelere mal etmek Ulusal demokratik güçlerin; Türkiye işçi sınıfının ve Türkiye demokrasi güçlerinin önemli görevlerinden bir olarak duruyor.

Dünyamız yaşlanırken, birçok diktatörün de "başını yedi". Kimileri ise bu gelişmelerde kendi sonunu görerek paniklemeye başladı. Evren'in "braderi" Ziya-ül Hak, eli kanlı suç ortaklarıyla birlikte, nedeni kesin belirlenemeyen bir uçak infilakında dünyasını değıştirdi. Ziya'nın ölümünden sonra yapılan seçimlerde, Ziya'nın iktidardan düşürüp idam ettirdiği Zülfikar Ali Butto'nun kızı Benazir Butto iktidar oldu. Şili'nin eli kanlı diktatörü Pinoçe, kendini ortaya koyarak yaptığı bir referandumda halktan şamar yedi. Ve gelecek yıl görevden ayrılmayı kabullendi. Toplumsal muhalefet faşizmi köşeye sıkıştırıyor.

Türkiye'de 12 Eylül hareketini yargılama tartışmaları başlayınca Evren ve hampalarının paçaları tutuştu. Trabzon konuşmasında Evren, yeni bir darbe girişiminden bahsederek tehdidini savurdu; ama tutmadı. Sekiz yıldan beri iyice yıpranan faşist general bu sözlerinden sonra sert tepkilerle karşılandı. Daha sonra çark ederek, batının'da telkinleriyle, Türkiye'de komünist partisi dahi kurulabileceğini söyler oldu(!).

Türkiye'de ekonomik ve siyasal bunalım aşılamadı. Enflasyon % 90'a ulaştı. 50 milyar dış borç kamburu git-tikçe büyüyor. Gün geçtikçe işsizler ordusuna katılım artıyor. Önümüzdeki yıl, Belediye ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri yapılacağından, seçim ekonomisi uygulamak zorunda olan yönetim bu bunalımın kat kat artacağını biliyor; bunu aşma çabaları ise sonuç vermiyor. % 36 oy ile iktidarda olan Özal'ı burjuvazi değıştirmek istiyor. SHP burjuvazinin güvenini kazanmak için kalmadık hokkabazlıklar yapıyor.

Devamı Sayfa 15 te

TSK genç ama güçlü ve gelişen bir harekettir!..

Y.ARYAN-Ortadoğu

Değerli arkadaşlar,

Barbar Türk devletinin, bütün iğrençliklerini sergilediği sömürge zindanlarından çıkışımızın bu ilk aylarında yoğun bir çabayla sizlere seslenme olanağına kavuştuk. Geçen uzun yılların, bizler açısından ideolojik, kültürel ve hatta fiziki birtakım kayıplara neden olduğu tartışma götürmüyor. Ve zaten ben de bunları tartışmak istemiyorum. Sadece yapacağım açıklamaların hangi koşulların ürünü olduğuna dikkatleri çekmek istiyorum; hepsi o kadar.

TKSP-ÖY davasından yargılandığım ve tutuklu kaldığım yıllar, gerek direnişlerde ve gerekse sömürge mahkemelerinde halkımızın yüzünü ağartmak için elimden geleni yapmayı bir yurtseverlik görevi bildim. Ancak, takdir edersiniz ki, partilerin ve örgütlerin mücadele çizgileri her zaman dört-dörtlük bir seyir izlemez; hata ve eksikler olası şeylerdir. Yeter ki, onları gidermek için samimi bir çaba sarfedilsin. Bu anlamda, dürüst eleştiri ve uyarılara açık olduğumu belirtmek isterim.

Arkadaşlar,

TKSP-ÖY saflarında uzun yıllar çalıştım. Sıradan taraftarlıktan bölge komitesine kadar çeşitli görevler üstlendim. Ve TKSP-ÖY hattını, en zor şartlarda savunmaya çalıştım. Ceza evindeki tutumum, Erzurum Askeri Mahkeme tutanakları ve bu alanlarda yiğitçe direnen arkadaşlarımız bunlara tanıklık eder. Peki iyi mi yaptık? Bu sorunun cevabını bu kısa değerlendirmemde bulacaksınız.

Devrimci militan, sadece verileni yappanla yetinen değil; neden yaptığını ve yaptığının sonucunu görebilen, değerlendirebilen kişidir. Bu amaçla geçmiş ve gelecek hakkında bazı açıklamalar yapma ihtiyacı duyuyorum.

Ulus olarak kişiliğimizin yok edilme istendiği bir dönemde, Kürdistan'a ulusal bilinç ve sol düşünceler taşıyan birçok akım gibi ÖY'da değerli çalışmalar yaptı. Birçok insan gibi beni de anti-sömürgeci bir çizgide etkiledi ve geliştirdi. Ki, bu ilk yıllar, aynı zamanda ÖY hareketinin gelişme ve yayılma yıllarıydı. Ancak bu gelişme seyri fazla uzun sürmedi. Kürdistan'da yaşanan hızlı süreç içinde, ÖY'nun bizzat kendisi gelişmenin karşısında engel olma durumuna düştü. Ulusal

bilinç taşıma sürecinden, ulusal bağımsızlığa yönelme aşamasının zorlukları karşısında tökezledi. Bu durum MK'dan alt birimlere, üyelere, DHKD'lilerden Belediyelere kadar herkese ve her tür çalışmaya şu ya da bu ölçüde yansdı. "Burjuva demokratik" şartlarda çalışmaya kendisini kapı tutmuş, gizli örgüt olduğu halde buna uygun dış dokunur hiç bir çalışması olmayan TKSP, 12 Eylül faşist darbisinin vurmasıyla bütünüyle ülkeden, mücadele alanlarından ve kadrolardan koparıldı. Bu ve daha zor dönemlere hazır olmadığı için toparlanamadı ve böyle bir çalışmanın öngördüğü fedakarlığı göze alamadı, dolayısıyla hızlı bir dağılma ve sürekli kan kaybına uğramaktan kurtulamadı. Böylece Kürdistan'ın biricik "sosyalist hareketi" olarak gördüğümüz, daha doğrusu görme yanlışlığına düştüğümüz TKSP (...) bir hayalet olmaktan öteye geçmediği sosyal piratik içinde açığa çıktı. Artık bu gün Kürdistan'da 20 yaşın altındaki gençlerin adını bile bilmediği TKSP-ÖY varsa kendisini çok güçlü, doğru ve mücadeleciler bir çizgi görsün... Bu ve benzer demagojilere insanların karnı tok. Ve bunun üzerinde yoğunlaşmanın hiç bir gereği de yok. Kaldı ki, önemli olan TKSP-ÖY'nun neden bu duruma geldiğidir. Bu nedenleri şöyle sıralayabiliriz:

1- TKSP, Marksist-leninist bir parti değildi ve olamadı.

2- Daha partinin kuruluş yıllarında bağımsız Kürdistan istemi, hayali bir istem olarak kabul edildi. TKSP bugün, sıkışıkça, bu istemi kabul etmiş görünse de, yaklaşımında isabet yok. Ve bunda samimi değil. Çünkü, TKSP'nin, pasaport sorunu konusundaki endişeleri bile henüz giderilmiş değil. (bak. PKK üz.eleştiri)

3- Kurucuların büyük bir çoğunluğu Türk solu ve özellikle TİP'den geldikleri için, kuyrukçu politikadan ve TİP'in bilinen sağ anlayışından kendilerini kurtaramadılar. Bundan arınmak için hiç bir çaba harcamadılar; aksine bu anlayışı örgütün beynine ve yapısına taşıdılar. Dolayısıyla kısa sürede bürokrasiye entegre oldular.

4- TKSP, devrim iddiasıyla ortaya çıkmasına rağmen; Kürdistan devriminin nasıl bir yol izleyeceğine dair açık bir tesbite sahip değildi. O'nun askeri örgütlenme konusunu, başçavuşları örgütlenme gibi basit bir mantıkla

çözmeye çalışması, bir bakıma bu işin ciddiyetinden ne kadar uzak olduğunu göstermeye yetiyor.

5- TKSP, leninist parti anlayışını sulandırarak, eleştiri-özeleştiri, devrimci disiplin, demokrasi ve denetim aygıtlarını soysuzlaştırdı. Parti hiyerarşisi yerine ahbap-çavuş ilişkileri geçirildi.

6- Birlik ve cephe sorunu gibi son derece hassas ve dürüstlük isteyen bir konuda hiç bir dönem tutarlı bir politika izlemedi. Bir gün TİP, TSİP, TKP ile; öbür gün, DEV-YOL, Kurtuluş vb. ile; ve sıkışığında kürçük kesilerek DDKD, KUK vb. örgütlerle cepeleşmeye çalıştı. Fakat bütün bu cambazlıklar da, sürecin ağır ama acımasız işleyiş karşısında ayuka çıktı. UDG, HEVKARİ ve Sol-Birlik'in cenazeleri ortayerde duruyor. Sıra "TEVGER"de...

7- Yine TKSP, illegal bir örgüt olmanın nedenlerini kavramadığı için Kürdistan'da illegal çalışmanın esas alınması gerektiğini önemsemedi. Legaliteye ve dernekçiliğe kendisini kapı tuttu. Öyle ki, DHKD'lerle parti çalışmaları iç içe geçti; daha doğrusu birinciler önem kazandı.

8- Parti, Merkez Yayın Organı'na sahip olmadığı için kadrolarını yönlendirmede ve kendi politikasıyla silahlandırmada aciz kaldı. Kadrolar, çoğunlukla gelişmeler karşısında başboş bırakıldı.

9- Uluslararası politikada tutarlı davranmadı; umutsuzlaşınca TKP kuyrukçuluğuna başladı. Ve dünya sosyalist sistemine karşı da samimi davranmadı. Bu konudaki politikası, dün Brejneve; bugün de Gorbacov'a alkış tutmak derekesinde kaldı.

Arkadaşlar,

TKSP'ye yönelik eleştirileri daha da derinleştirmek mümkün. Ancak K.Saleh yoldaşın "TKSP'de Sağ Oportünizm.." adlı kitabında ve hareketin diğer yayınlarında söz konusu eleştiri konuları bilimsel bir bütünlük içinde ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

Ayrıca TKSP içindeki devrimci kadının tasfiyesinden sonra parti iyice yozlaştırıldı. Adı suçlamalar, karalamalar, sakala göre tarak atmalar ve dedikodu, parti politikası haline getirildi. Eleştiri, tartışma ve hesaplaşma isteklerimize, yansımada; sürekli oyala-

Devamı sayfa 15'te

NEDEN TSK?

MURAT VE ZİLAN

Ben yıllarca Türkiye solu içerisinde yer alarak mücadele ettim. Bu süreçte kendi vatanım olan Kürdistan'daki gelişmelerden de uzak kalmadım, gelişmeleri sürekli izliyordum. 1965'den önceki gelişmeleri de yazılı belgelerden okudum.

Türkiye devrimci hareketi içerisindeki tartışmalar bir dönem "Kürt halkı'nın varlığı üzerine sürdü. Türkiye solu Lenin'den Stalin'den bol bol alıntılar cımbızlayarak adeta Kürt halkının varlığını inkara çalışıyordu. "bir halk nasıl oluşur", "ulus nedir", vb. tartışmalar sürüp gidiyordu. Bu tartışmaları binlerce Kürdistanlı da dinliyorduk ve "varlık-yokluğumuzu" tartışlıyorduk. Bunları, günah çıkarmak için değil; sosyal şöven anlayışın Kürdistanlı bir insanı ne hale soktuğunu, bu anlayışın nasıl kendi varlığımızı bize tartıştırdığını, marksizm-leninizm adına kendimizi yadsıma noktasına getirdiğimizi anlatmaya çalışıyorum.

Bunlar Türkiye'de olurken Kürdistan'da önce DDKO sonra DDKD-DHKD gibi demokratik kitle örgütleri Kürdistan üzerine tartışmaların yoğunlaşmasını sağladı; 70'li yıllar bu sorunun aşılmasını sağladı. Varlık-yokluk tartışması sonuçlanınca bu kez örgütlenme sorunu gündemin başına oturdu. Kürdistanlı devrimciler ayrı örgütlenebilir mi-örgütlenemez mi? Oysa 1974 lere vardığında Kürdistanlı ilericiler devrimciler kendi illegal partilerini kurmuş ve görüşlerini yaymak için legal veya illegal yayın faaliyetlerine başlamışlardı. Pratik Kürdistan'da önde gidiyordu. Sorun hala Türk solunun gündeminde "milliyetçilik", "bölücülük" olarak tartışılıyordu. Ayrı örgütlenmeyi savunanlar veya pratik adımını atanlar milliyetçilik ve bölücülükle suçlanıyordu. Sovyetlerde ulusal sorunun çözüm biçimi kendi sosyal şöven politikalarına perde ediliyordu. Kürt halkının varlığını tartışma konusu yapan, Kürt halkının ayrılma hakkı olup olmadığı konusunda karar yetkisini kendisinden başka kimseye vermeyen zihniyet sosyal-şovenizmin

açık kimliğidir. Lenin diyor ki: "en iyi birlik halkların serbest iradesinden doğar, en iyi birlik halkların kendi kaderlerini tayin etme hakkını serbestçe kullandıkları zaman doğar" Doğru olan birlik anlayışı budur. Bu hakkı kullanmak isteyenlerin milliyetçilikle suçlanmaları abestir. "milliyetçilik" yaftasını Kürdistanlı örgütlerin boynuna takan ve bu konuda genellemeler yapan sosyal-şöven'ler kendi savunduklarına kendileri de inanmıyor artık. Ama Kürdistanlı devrimci unsurları bünyelerinde tutmak için hala bazı propağandalarında direniyorlar. Örneğin; ulusal örgütler ve milliyetçiler komünizmi savunamaz", "biz komünistiz, kızıl bayrağı dikeceğiz ve böylece Kürt halkının haklarını da vermiş olacağız" Vb, soruyoruz, kimin hakkını kime vereceksiniz? Bizim hakkımızı bize vermek yetkisini kim verdi? hem bu halkı inkar etmeye varan bir politika bunda nasıl samimi olabilir? Bu düşünce Kürdistanlı devrimcileri kendi öz örgütlenmesinden koparmaya, enternasyonalizmin arkasına gizlenip Kürdistanlı ilericileri kendi mücadelesinden alkoymaya yönelik bir propağandadır. Pratikte bu anlayış, zorlu bir savaşı gerektiren ulusal kurtuluş mücadelesine katılımın önünü tıkamaya hizmet eden bir politikadır.

Bugün, Kürdistanın üç parçasında acımasız bir savaş sürüyor. Halkımıza karşı soykırım politikası uygulanıyor. Kimyasal silahlarla katliamlar uygulanıyor, sürgünlerle Kürt halkı tarih sahnesinden silinmek isteniyor. Bu yok etme hareketine karşı Türkiye devrimini beklemek gerekli mi? Bu türden propağandalar Kürt halkının devrimci savaşıyla çeliştiği gibi, Türkiye devriminin de çıkarlarıyla da çelişiyor. Bu anlayışa karşı çıkmak her devrimcinin görevidir. Türk devrimcileri de bu anlayışa enternasyonalist bir ruhla karşı çıkmalıdır. Enternasyonalist dayanışmanın sağlam bir zeminde şekillenmesini istiyorsak, ezilen halkların çıkarlarını ön planda tutmak ve onların kendi öz örgütlenmelerini kendi so-

mut koşullarına uygun olarak oluşturmalarına köstek değil, destek olmak gerekiyor.

Milliyetçi olup olmamak ayrı örgütlenmeyle belirlenemeyeceği gibi, Komünizmi savunmak da birlikte örgütlenmek demek değildir. Bu program olaydır. Ülkedeki çelişkileri, sınıfların mevzilenmesini ve sorunların çözümünü doğru belirleme olaydır. Tersî düz mantıktır, marksizm-leninizmi kavramama olaydır.

Bugün Kürdistan ve Türkiye gerçeğine göz attığımızda şunu açıkça görebiliyoruz: Kürdistan silah zoruyla parçalanıp emperyalizmin ve bölge gerici devletlerinin çıkarları doğrultusunda dört devlet tarafından sömürgeleştirilmiştir. Türk sömürgecileri ise en büyük parçaya sahip çıkmıştır. Lozan'da yapılan anlaşmayla topraklarımızın bu kısmı Misak-ı milli sınırları içinde gösterildi. Askerî işgal ile süreç içinde ekonomik ve kültürel egemenliklerini kurup halkımızı zoraki asimilasyonla Türkleştirmek istedi, istiyor. Bunu başarmak için her türlü yola başvurmaktan geri kalmıyor. Hain ve işbirlikçileri de kendi yanlarına alarak ülkemizin yeraltı ve yerüstü zenginliklerini talan ediyor. Sürgünlerle soykırımlarla halkımızı ve mücadelemizi yok etmek istiyor. Durum bu olunca, böylesi bir sömürge ülkenin kurtuluş mücadelesiyle; Türkiye gibi bir ülkenin devrim stratejileri de ayrı olacaktır. Stratejiler çelişkiler yumağı üzerine çizilir. İki ayrı ülke, iki ayrı devrim stratejisi elbette ayrı örgütlenmeyi beraberinde getirir.

Kürdistan'da baş çelişki ulusal çelişkidir. Bu çelişki ulusal demokratik devrimle çözülecektir. Temel çelişki emek-sermaye çelişkisidir. Bu nedenle Kürdistan'da nihayi hedefimiz sosyalizmdir, sömürsüz ve sınıfsız bir toplum yaratmaktır. Bunları bu şekilde programlarken ve buna uygun pratik adımlar atarken "milliyetçilik" bunun neresindedir? Kaldı ki, ezilen ulus mil-

liyetçiliği hoş karşılanabilir ama sosyal-şövenizm asla!..

1917 Ekim devrimi ile yeni bir çağ olan, proletarya devrimler çağı açıldı. Burjuvazinin ulusal kurtuluş savaşlarına önderlik etme dönemi kapanmıştır. "kapitalizmin şafağında uluslar doğar" sözü, ulusal kurtuluş savaşlarına serbest rekabetçi dönem kapitalistlerinin önderlik ettiği günlere aittir. Bugün tekelcilik dönemi, emperyalist dönem yaşanıyor. Tekellerin girmediği, emperyalizmin kol atmadığı yer kalmamıştır. Böylesi bir dönemde Lenin'in deyişiyle "ulusal kurtuluş mücadeleleri proletaryanın ideolojik-politik öncülüğünde gerçekleştirilecektir." Sömürge ülkelerin devrimcileri çözüm noktasını burda arayarak buna göre strateji çizdikleri ortadadır. Yalnız milliyetçilik değil; oportünizm, revizyonizm de savundukları programlar veya onun pratikteki uygulamaları ile değerlendirilirler. Çelişkilerin doğru tesbiti, stratejinin ona göre belirlenmesi ve pratikte ona göre adımların atılması marksizmin ruhuna uygun davranış biçimidir. Yoksa, lafla söyleyip pratikte yapmamak, teori ile pratik arasındaki diyalektik bağı kavramamak marksizmin-leninizmin ruhuna ters düşer. Değerlendirmeler bu merkezde olmalıdır, hareket edilecek zemin böyle seçilmelidir.

Çok sözü edilen, "ortak düşmana karşı ortak mücadele" verilir. Bunun şartı mutlak birlikte örgütlenmek değildir. Bugün Kürdistan'da gerçek proleter devrimci hattı temsil eden TSK, bunun, "halklarımızın birleşik halk cephesi" ile mümkün olacağını belirtiyor. TSK Türkiye işçi sınıfını ve demokrasi güçlerini yakın müttefiki olarak görüyor ve ortak savaşımın örgütlenmesi için de çaba harcıyor. (bak Birlik deklarasyonu s.26) Sosyal şövenizmin düz mantıkla iddia ettiği gibi "bölücülük" yapan yok..Biz silah zoruyla işgal edilmiş topraklarımızdan sömürgecileri kurum ve kuruluşlarıyla kovmak ve bağımsız demokratik ve özgür bir Kürdistanı yaratmak için sömürgeci TC'ye karşı savaşırken, bunun neresi bölücülük oluyor? Bu bölücülük ise böylesi bölücülüğe can kurban..

Bugün ortak örgütlenmeyi savunanlara diyeceğimiz şudur: Genelde işçi sınıfının ve ezilen halkların düşmanları ortaktır. Ama emperyalizme karşı savaşımında tüm devrimcilerin ortak örgütlenmesi günümüzde mümkün değildir. Ortak mücadele, dayanışma, her ülkenin devrimcilerinin kendi ül-

kelerinde devrimci savaşımı yükseltmelerinden geçiyor. Her ülkede işçi sınıfının ve ezilen halkların düşmana vurduğu darbe, emperyalizme indirilmiş bir darbe oluyor. Dünya ilerici güçlerine ve ulusal kurtuluş hareketlerine destek veriyor. Bu, Türkiye ve Kürdistan sahasında da böyledir. Kürdistan'da düşmana indirilen her darbe en başta Türkiye proletaryasına güç vermektedir, onun mücadelesini desteklemektedir. Bunun tersi de geçerlidir.

Sorunun diğer bir yanı ise "aynı sınırlar içinde yaşıyor olmak", "tarihsel yakınlık". Bu görüş Tür sol hareketlerinin birçoğu tarafından ileri sürülüyor. Bugün Kürdistan'ın topraklarının belli bir kısmı Misak-ı milli sınırları içinde kaldığı doğrudur. Ancak bu zorla, işgalle, katliamlarla çizilmiş bir sınırdır. Koçgiri, şeh Sait, Dersim, Ağrı vb. halk hareketlerinde kan oluk oluk akıtılmış ve bugünkü sınırlar soykırım ve sürgünler sonunda çizilmiştir. 'tarihi yakınlık'a gelince; bu Ortadoğu halklarının birçoğu için geçerlidir. Her biri 400 yıl Osmanlı imparatorluğunun egemenliği altında kalmışlar. Ama ulusal kimliği kazanmak halkların birbirine düşman olması demek değildir. Tersine gönüllü birlik tarihi yakınlığı ortadan kaldırmayacak pekiştirecektir. Bunun zeminini yaratmak Türkiye'li ve Kürdistanlı devrimci hareketlerin gelişmeleri doğru kavramalarıyla doğru orantılıdır. Ama sosyal şöven bir mantıkla bu sorun aşlamaz; bu aşıkardır.

Karşılıklı anlayış ve eşit haklar temelinde, demokratik halk devriminin zaferiyle, halklarımızın federatif cumhuriyetler birliğini oluşturmak olasıdır. Bugünkü koşullarda hedefimiz bağımsızlıktır. örgütlenmemiz ve mücadelemiz bu hedefe hizmet ederken federatif cumhuriyetler birliği şeklindeki çözüm de gözardı etmiyor. Bağımsızlık mücadelemiz böylesi bir olasılığın reddi değildir.

Yıllarca bu tür tartışmaların sürdüğü bir ortamda, Türkiyeli siyasi hareketler içinde yer aldık. Bugün sosyal şöven örgütlenmelerden ayrılıp, zorlu bir mücadeleyi göğüslemeye çalışan kendi öz örgütlerimizde yer almak günüdür. "milliyetçilik" suçlaması, "milliyetçilerle komünistler bir arada olamaz" sözlerine karşı, diyoruz ki, Sosyal şövenizmle aynı örgüt içinde olmak olası değil. Gün Kürdistan'da proleter devrimci çizgiyi savunan TSK saflarında mücadele etme günüdür.

Son olarak, içinde yer aldığımız Türk solu hareketleri içinde, Kürdistan olayına doğru bir yaklaşım içinde olan SVP idi. Sosyal şövenizmden uzak bir yapılanmadır. Ama buna karşın, Kürdistan'da devrimci mücadelenin gelişmesinden tutun, bizzat halkımıza dayatılan savaşa müdahale etme konusunda yapabileceği birşey yok. Kürdistan'daki gelişmelerin içinde fiziki olarak yer alması mümkün değil. Türkiye sahasında mücadeleyi hedefleyen Kürdistan olayında ancak enternasyonalist desteği söz konusudur. Ama bizim, halkımıza karşı dayatılan savaş acımasız sürdürülürken Türk örgütleri içinde yer alarak sadece enternasyonalist destek sunmamız doğru bir tavır olamaz. Bize düşen göre, Marksizm-leninizmin ruhuna uygun olarak kendi ülkemizin devrimci savaşımı içinde yer almak, zor ama onurlu görevi üstlenmektir. Tersine gerçeklikle çelişir. Saflarımızı kesin belirlememiz gerekiyor.

SVP'den ayrılırken, O'nun ulusal sorunun çözümü konusunda işçi sınıfı bilmine ters düşmediğini, ayrı örgütlenmeyi de savunarak sosyal şövenlikten uzak olduğunu belirtmek gerek. Ancak O'nun Kürdistan'da pratik mücadele içinde yer alma şansı yok. Bizim SVP'den ayrılmamıza temel teşkil eden Kürdistan olayıdır. Eleştirilen başka konular da olmasına rağmen ayrılık için neden değildirler. Ayrılık nedenimiz basit değildir. Bir halkın özgürlük mücadelesinde yer alma sorunudur. Kürdistanlı devrimciler için koşullar bugün bunu gerektiriyor.

TSK'nın Kürdistanlı örgütler içerisinde neden seçildiğine gelince; bizce TSK, Kürdistan'daki sağ, oportünist ve revizyonist örgütlerden ayrı olarak Kürdistan'da proleter devrimci çizgiyi temsil ediyor. Bu nedenle TSK'yı seçmek en doğaldır. Burada diğer hareketlerin değerlendirmelerine girmeyeceğim. Hareketimiz TSK'nın bu konuda sağlıklı değerlendirmeleri vardır. Hareketimizin proleter devrimci ideolojisi ile bütünleşmek, onu hayata geçirmek için ona uygun olarak çalışmak ve harekete bağlılığı temel almamız gerekiyor.

TSK militanlığı ve ORK peşmergelerinin kararlılığıyla kendimizi bütünleştirmeliyiz!..

Çalışmada ve çarpışmada ileri!..

BAĞIMSIZ FİLİSTİN DEVLETİ İLAN EDİLDİ

Dünya kamuoyu, bir yıldan beri gazete manşetlerinde, televizyon ekranlarında; İsrailin işgali altında bulunan Filistin topraklarında, savunmasız Filistin halkına yapılan zulmü izledi. İsrail'in silahsız savunmasız halkın üzerine kurşun yağdırdığını; ve bu kurşunlara karşı çocuk, genç, kadın ve yaşlı erkeklerin taş ve sopalarla nasıl direndiklerini gözleriyle gördü. Bir yıldan beri devam eden direnişte 400'e yakın insan katledilmiş, yaklaşık 13 bin kişi de yaralanmış, Taş ve sopayla kol kırma yasal işlem olarak kabul edilmiş durumda.

İşgal altındaki topraklar üzerinde, İsrail'e karşı geliştirilen ve gittikçe toplu isyana dönüşen hareket, Filistin tarihinde yeni bir dönemi başlattı. Ürdün Kralı Hüseyin 31 Temmuz 1988'de; işgal altında tuttuğu Gazze ve şeria'dan sorumlu bakanlığı ve bu yöreden sorumlu alt meclisi fes edince gelişmeler yeni bir boyut kazandı. Varılan aşamada, gelişmeleri kontrole almak üzere harekete geçen FKÖ lideri Yaser Arafat, değişik ülkeler nezdinde yoğun diplomatik temaslarda bulundu. Ve bu temaslarda, Ortadoğu'da bir Filistin devleti görmek isteyenlerin sayısının küçümsenemeyecek kadar olduğunu gösterdi. Nihayet 12-16 Kasım tarihleri arasında Cezayir'de toplanan Filistin Ulusal Konseyi; "Bağımsız Filistin Devleti"ni ilan etti.

1948 yılında Filistin toprakları üzerinde, emperyalizmin desteğinde bir İsrail devletinin kurulmasıyla birlikte mücadele içinde olan Filistin halkının

resmi örgütü FKÖ içinde görüş ayrılıkları var olmasına rağmen, Filistin Ulusal Konseyinde alınan kararla, BM Güvenlik konseyinin, bölgedeki devletlerin tanınması (İsrail dahil) ve Filistin topraklarında İsrail ve Filistin devletlerinin var olmasını içeren 242 ve 338'inci maddeleri ilk kez kabul edildi. İsrail'in varlığını tanımayı gerektiren BM'in 242 sayılı kararına karşı olan Filistin Halk Kurtuluş Cephesi Lideri George Habbaş; her şeye rağmen çoğunluğun kararına saygılı olacağını belirtti.

Bağımsızlık ilanından sonra, Filistin devletini tanıyan ilk altı ülke arasında: Malezya, Cezair, Irak, Türkiye, Kuveyt, ve Suudi Arabistan yer aldı. Güney ve Kuzey Yemen, Tunus, Endonezya, Madagaskar daha sonraki günlerde yaptıkları açıklamalarda, Bağımsız Filistin Devletini tanıdıklarını ilan ettiler. Şimdiye kadar otuz aşkın ülke Bağımsız Filistin Devletini tanıdı. Filistin davasında ötedenberi ikili oynayan bazı batı Avrupa ülkeleri ise; karar vermek için bekle-gör politikasını yeğlemiş durumdadır. Ancak genelde Filistin'in bu tutumu olumlu etki bırakırken; ABD hala terörizmden dem vurarak bu olumlu etkiyi kırmaya uğraştı. Aralık ayında New York'ta toplanacak olan BM oturumunda konuşmak isteyen Arafat'a ABD vize vermedi. ABD'nin bu tutumu kendi içinde ve dışında büyük tepkilere neden oldu. ABD'nin bu tutumunu kınayan BM, toplantısını 13-14 Aralık'ta Cenevre'de yaptı. Bu toplantıya katılıp konuşan Arafat Tüm

dünya tarafından ilgiyle izlendi. Arafat bu toplantıda yaptığı konuşmayla barış planını sundu. Buna göre:

1- Uluslararası barış konferansının ön hazırlıklarını yapmak için bir komite oluşturulmalı,

2- İsrail, işgal altında bulundurduğu filistinlilerin yaşadığı bölgelerden çekilmeli ve bölge, geçici bir süre için, barış gücü askerlerince denetlenmeli,

3- Arap-İsrail anlaşmazlığına bir çözüm getirilmesi için, ilgili tüm tarafların, Birleşmiş Milletler'in 242, 338 sayılı kararları ışığında toplanacak olan, Uluslararası Barış Konferansında yer almaları.

Arafatın BM'deki bu konuşmasının ardından, Arafata vize vermemekte direnen, ABD yelkenleri indirdi. Uluslararası baskının etkisiyle de tutumunda değişiklik yapmak zorunda kaldı. ABD, Tunus Büyükelçiliğini devreye sokarak FKÖ lideri Yaser Arafat'la görüşmeleri başlatmış oldu. ABD'nin bu tutumu, ABD'nin şımarık çocuğu İsraili çileden çıkardı. İsrail Başbakanı, namılı terörist İzhak şamir, hala Filistin'in teröristliğinden dem vurarak FKÖ ile anlaşma masasına oturmakta direnmektedir. İsrail'in bu gelişmeler karşısında daha ne kadar dayanacağını süreç içinde birlikte göreceğiz. Ama, Bağımsız Filistin devletinin çalışmalarını hızlandırdığı ve durumun Filistin halkının lehine geliştiği şimdiden gözlenmektedir.

NAMİBYA BAĞIMSIZLIĞINI ELDE EDİYOR

Namibya, 70 yılı aşkın bir süredir ırkçı Güney Afrika'nın işgali altında bulunuyor. Ve işgal kuvvetlerine karşı savaştan Namibya halkının Ulusal Kurtuluş Örgütü "SWAPO", BM'lerde resmen Namibya halkının temsilcisi olarak tanınıyordu.

Afrika kıtasında halkların düşmanı G.Afrika, ABD'nin yardımıyla Namibya'da üstlenen ve genç Angola devletinde, karşıdevrimi örgütlemeye çalışan "UNİTA" ile de, direkt işbirliği yapıyor. UNİTA ırkçı G.Afrika ve ABD'den gördüğü destekle Angola'ya sayısız saldırılar düzenliyor ve Angola devletini zor duruma sokuyordu.

13 yıllık gibi kısa bir Bağımsızlık geçmişi sahip olan Angola devleti, varlığını tehdit eden bu karşıdevrimci saldırılara karşı kendi varlığını korumak için Küba'dan yardım istemişti. Küba bu çağrıya, süreç içinde 50.000 asker yollayarak cevap vermişti.

Gelinen aşamada, soruna Birleşmiş Milletler çerçevesinde barışçıl bir çözüm yolu bulunması zorunluluğu anlaşıldı. Bu amaçla 1988 yılı başlarında G.Afrika, Küba ve Angola görüşme masasına oturdular; 22 Aralık 1988'de aşağıdaki noktalarda taraflar görüş birliğine vardılar. Bu anlaşmaya göre:

* Angolada bulunan Küba askerleri, önümüzdeki 27 aylık bir süre içinde, aşamalı olarak, Angoladan çekilecekler.

* G.Afrika, 1989 ilkbaharında Namibya'yı tümünden boşaltacak.

* Bölgede, 1 Nisan 1989'da Birleşmiş Milletler'in barış planı uygulanmaya başlanacak.

*Taraflar anlaşmanın gereklerini tam olarak yerine getirirlerse Kasım 1989'da Namibya bağımsızlığını elde edecek.

Sömürgecilerin korkusu birlik ve mücadeledir!..

Mecit OKTAY

Kürdistan'da geçmişte verilen ulusal kurtuluş savaşımı ve düşmanın Kürdistan üzerindeki oyunları, bugün verilen ulusal kurtuluş mücadelemize ışık tutmalıdır.

Bu verilen mücadelede hatalar üzerinde durulmalı aynı tarihsel hatalara düşmemek için çaba harcanmalıdır. Bundan başkada, düşmanın oynadığı oyunları bilmek ve bu oyunları bozmak için yoğun çaba harcanmalıdır.

Verilen bunca mücadeleye rağmen ulusal kurtuluş savaşımız zaferle sonuçlanmamışsa, ne tür eksiklikler vardı, neden başarıya erişilmedi, düşman hangi zayıf noktalarımızı yakalıyordu, bugünkü şartlarda aynı şekilde veya kılf değiştirerek aynı noktalardan hareketimizi baltalama imkanı var mı?..

Ayrıca lider ve kadroların durumu da geçmişte ve günümüzde mücadele içinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu konuya fazla girmeden, bunların durumunu da genel hata ve eksiklerin bir parçası olarak onunla birlikte değerlendirmek istiyorum. Ve burjuvazinin tarihten günümüze uyguladığı hilelerin bazılarını sıralıyarak bazı gerçeklerin hatırlarda tutulmasını yararlı görüyorum.

1901 yılında, Kürt aydın ve yazarlarından olan Bedirhan oğlu A.Rahman Bey'in, Ermenilerin çıkarmakta olduğu bir yayın organında bir mektubu yayınlanır. Mektup Kürt halkına hitab ederek başlar ve şöyle devam eder: "Kürtleri her türlü bilimden, özgürlükten yoksun bırakan ve yaptığı hilekarlık, oyunlarla dünya önünde şöhret ve şerefimizi kirleten, sizlere kötülük yapan ve yaptırtan, bilgisizlik batağına gömen, köpeklerin bile kabul edemeyeceği iki nişan takarak kötülük yaptırmayı, takılan bu nişanelerin aslında ulusal şerefimizi ve geleceğimizi ayaklarımızın altına almamızın mükafatıdır. Başkasını başkasına kırdırarak istediğini gerçekleştiren Osmanlı padişahı istediği tarafı da dünyaya vahşiler olarak tanıtmaktadır. Yaptıkları bu oyunlar ve despotluklar Cengiz han'a rahmet okutmuştur." aynı zat, yazdığı bu mektubun sonunda Kürtlerin birleşmesini ve ulusal mücadele için çaba sarfetmesini istemektedir.

Yine 1943-46 yılları arasında Beyrut'ta çıkarılan Roja Nu adlı gazetenin başyazarı Dr.Kamiran Ali Bedirhan'ın 1 Mayıs 1944'te kaleme aldığı yazı dizisinin bir bölümünde şöyle deniyor: "Bizler Kürt haklarından bahsettiğimizde çevredekiler bizlere şunu söylüyor: Biz hepimiz müslüman kardeşiz, aramızda fark yoktur. Fakat şunu kesin anlıyoruz ki, bunları sadece laftır. Uydurmacadır. Nasilki bir baba ölür mirası eşit bölünür veya şirket kar oranlarını usulüne uygun dağıtır. Olurmu ki, kardeş kardeşe haksızlık yapsın, kardeşinin hakkını vermesin. Bunların yaptığı sadece zulümdür, zorbahktır. Bu tür oyunlara karşı elbette direnme, başkaldırma olacaktır."

Günümüz yazarlarından olan ve son aylarda yaptığı bir röportajdan dolayı geçtiğimiz Haziran ayı sonunda İstanbul devlet güvenlik mahkemesinde yargılanan Musa Anter, yargılanmasına neden olan yazısında şöyle diyor: "Sen kalk Güneydoğu'da dağ taşı asker doldur, birçok insanı işkenceden geçir, bölgeyi ekonomikmen geri bırak, tüm köylerin isimlerini değiştir, çocuklarımıza kürtçe isim vermeyi yasakla, kürtçe kaset çalmayı, kitap okumayı yasakla, Yavuz Selimin bile kabul ettiği Kürdü ve kürdistan'ın varlığını inkar et...bir hak isteminde, dostça yaklaşım ve konuşmada, yazmada şüphe ile bak, bölücü ilan et. Sonra de ki, kardeşiz. Böyle kardeşlik olurmu?"

Yazarlarımızın yazıları kardeşlik adı altında Kürt halkının nasıl aldatıldıklarını dile getirmektedir. Tüm tarihi gerçeklikler de bu yazarlarımızı haklı çıkarmaktadır. Dün sultanlar ve onların paşaları, valilikleri ile yapılan zulüm ve soykırım politikası bu gün de devlet başkanları, genel kurmay, özel ordu ve komutanlıklar ve bölge valileri eliyle devam ettirilmektedir. Bu, Osmanlıdan devralınan ve günün koşullarına uyarlanarak devam ettirilen bir devlet politikasıdır. İktidarların değişimi sadece bir dozaj farkı veya yöntem farkı yaratmaktadır. Ama soykırım, asimilasyon politikası her iktidar döneminde bir devlet politikası olarak sürdürülmektedir.

Bilindiği üzere, 1514'de Yavuz Selim Çaldıran savaşından sonra, Kürt Beyliklerinin özerk varlıklarını kabullendi. Kürtler kendi beyliklerinde özgürce yaşıyorlardı. Doğudan ve güneyden Osmanlılara gelecek olan saldırılar bu beylikler tarafından karşılandığı için bu oluşum Osmanlıların işine geliyordu. Yaklaşık 119 yıl bu böyle devam etti. İran'la Osmanlılar arasında çıkan savaşlar 1639 yılında Kasrı şirin anlaşmasıyla son bulunca, Kürdistan ilk defa iki devlet arasında paylaşılmış oldu. Kürdistan bu dönemde özel vali ile tanıştı. Melik Ahmet Paşa Diyarbakıra bölge valisi olarak atandı. Kürtler üzerinde özel baskı politikası uygulanmaya başladı. 1655 yılında Van'a vali atandı, baskılar yoğunlaştırıldı ve bu baskılara karşı Musul'da ayaklanmalar başladı.

Daha sonraki dönemlerde bölge özel valilerden ve özel komutanlıklardan kurtulmadı ve bu özel baskı uygulamalarına karşı da ayaklanmalar ve çarpışmalar hiç durmadı. 1826'da Reşit Muhamet Paşa Diyarbakıra atandı. 1838'de Hafız Paşa bölge komutanlığına atandı. Ve bunlar her dönemde de kardeşi kardeşe kırdırma politikasıyla ayaklanmaları ve başkaldırıları boğmayı başardılar. Kimi zaman özel aflarla, özel nişaneler ve basit günlük çıkarlar sağlayarak bazı kesimleri yanlarına almayı başardılar.

Hamidiye alayları oluşturuldu. Küçük aşiret reisleri ödüllendirildi. Abdülhamit bu dönemdeki politikalarını şöyle dile getiriyordu. "Rumelide ve bilhassa Anadolu'da Türk unsurunu kuvvetlendirmek ve herşeyden evel Kürtleri yoğurup kendimize mal etmek şarttır."

1927 yılında şeh Sait hareketi sonunda, İbrahim Tali Kürdistan'a umum vali olarak atandı. Mecburi iskan yasası çıkarıldı. Belirli kesimlere af çıkarıldı, hareketi bölmek için kimi Kürt yurtseverlerine bile ordu komutanlıkları ve konsolosluklar teklif edildi.

Dersim isyanında (1938) tüm uğraşlara rağmen, dersime giremeyen TC birlikleri bölgeye Abdullah Alpdöğün'ü vali olarak atadılar. Tüm saldırılara ve satın aldıkları ihanetçilere

Devamı sayfa 15'te

KÜRDİSTAN TARİHİNDEN BİRKAÇ SAYFA

-9-

Kürt-Safevi ve Kürt-Osmanlı ilişkileri

İran'da devlet yönetimine el koyan Şah İsmail, önce Karakoyunlularla bir anlaşma yapıp birlikte Ermenistan'a saldırılar düzenlediler. Daha sonra Şah İsmail kuvvetleriyle Akkoyunlu Sultanı Murat kuvvetleri arasında savaştı. Bu savaşta üstünlük sağlayan Şah İsmail, Irak Acemi Huzistan ve Fars bölgelerini ele geçirdi ve 1491'de Ermenistan ve Aşne bölgelerini yağmaladı. 1492 yılında da Kürdistan'a sefere çıkan Şah İsmail, Diyarbakır, Botan ve civarını işgal etti. Şah İsmail, işgal ettiği Kürdistan bölgelerindeki Kürt beyliklerini ortadan kaldırıyor ve yerlerine yeni beylikler atıyordu. Şah İsmail de Karakoyunlu ve Akkoyunlu Türkmenler gibi Şii mezhebini ve bu mezhep ayrılığını politikasının temeli olarak kullanıyordu.

Şah İsmail'in de Kürdistan'da uyguladığı vahşet tüyler ürperticiydi ve Akkoyunlu'nun zulmünden aşağı kalmıyordu. Kürtlerin çoğunluğunun sünni olması, şii olan Safevilere boyun eğmemesi, dini bağnazlıklar yüzünden çeşitli haksızlıklara uğramalarına neden oluyordu.

Şah İsmail, bir seferinde Kürdistan'ın Hevi bölgesine geldiğinde, bu yörede bulunan 11 Kürt aşiret liderleri toplanarak Şaha gidip bağlılıklarını

ilettiler. Bu boyuneğişe rağmen Şah İsmail, bu Kürt liderlerini tutuklatıp Tebriz cezaevinde hapsedirdi. Bu tutuklular arasında Şah'ın kızkardeşiyle evli bulunan Hasankeyf Sultanı Halil de bulunuyordu. Tebriz'de üç yıl tutuklu kalan bu 11 Kürt lideri, 1514 yılında yapılan Çaldıran savaşının Osmanlılar'ın

sonuçlanmasıyla hapisten kurtuldular. Çaldıran savaşında Safevilerin yenilgiye uğramasıyla birlikte, Kürdistan'daki etkileri gittikçe azaldı. İranlıların etkinliği Zağros dağlarının batısında tamamen yok oldu. Çünkü İran'ın izlediği şiiliği yayma ve Kürt beyliklerini ortadan kaldırma politikasına karşın, Osmanlı Padişahı Yavuz

Sultan Selim'in Kürt beyliklerini tanıma ve onların varlıklarını sürdürme yanlısı politikası, Osmanlıların Kürdistan'da yandaş kazanmasına neden oldu. Bu politikanın uygulanma sürecini, 1514 Çaldıran savaşından öncesine götürerek, değişik yönleriyle ele almak ve bu çerçevede Osmanlı-Kürt ilişkilerini değerlendirmek gerekiyor.

Osmanlı Kürt ilişkilerini, Yavuz Sultan Selim ile Şeyh İdris-i Bitlisi arasında kurulan ilişkilerden başlayarak, gelişmeleri görmek mümkündür. Çünkü, Şeyh İdris-i Bitlisi, Bitlis emiri olup

Urmiye'den ta Malatya'ya kadar olan Kürdistan'ın büyük bir kesiminde geniş bir nüfuza sahipti ve Yavuz Sultan Selim de bu durumu biliyordu. Bu yüzden Y.Selim, İran'la savaşa girmeden önce Kürtleri kendi saflarına kazanmak ve İranlılara karşı kullanmak istiyordu. Bu desteğin sağlanması da şüphesiz ki öncelikle İdris-i Bitlisi'nin elde edilmesiyle mümkündü. Bu ince hesapları yapan Osmanlı Sultanı Y.Selim, İdris-i Bitlisi'ye birtakım hediyeler sundu, taltiflerle onu ödüllendirdi ve birtakım vaadlerde bulunarak gönlünü aldı. Bunun karşılığında da İdris-i Bitlisi'ye istediklerini kabul ettirdi. Yavuz Sultan Selim, Amasya'daki karargahında İran'la yapacağı savaş hazırlıklarını planlarken, İdris-i Bitlisi'ye haber yollayarak Kürt beylikleriyle ilişki kurmasını, bunların birlikteliğini sağlayarak asker hazırlamasını ve İranlılarla yapacağı savaşa hazır olmasını istedi. İdris-i Bitlisi, Yavuz'un bu isteklerini yerine getirmek için tüm olanaklarını kullandı. İran Safevilerine bağlı olan 20 aşiret liderini ziyaret ederek, onların bu savaşta Şah İsmail'e karşı tavır almalarını sağladı. Bunun dışında, daha önceleri Kürdistan'ın bazı bölgelerine; örneğin Diyarbakır, Bitlis, Palo gibi yerlere, Şah İsmail'in atadığı Emirlere karşı, yöre halkı harekete ge-

çirilmiş, emirlikler düşürülmüş ve bu yörelerin Osmanlılara bağlı kalacaklarını Yavuz Sultan Selim'e bildirilmişti.

İdris-i Bitlisi sayesinde sağlanan Kürtlerin bu birliği, Osmanlılara bağımlı ve onlara hizmet sunan kendi içinde özerk birliklerdi. Yavuz, İdris-i Bitlisi sayesinde Kürtleri kendi saflarına kazandıktan sonra Şah İsmail'e savaş ilan etti. 1514 yılında Hoy kenti yakınlarında Çaldıran muntikasında yapılan bu savaşta Şah İsmail yenildi. Yavuz, İran'ın başkenti Tebiriz'i işgal etti. Osmanlıların bu zaferinden sonra, önce-leri İran'ın elinde olan Kürdistan'ın Mardin, Urfa, Hasankeyf, Rakka kaleleri alındı ve buralarda hakim olan tüm İran emirliklerine son verildi. Bu savaşta Kürtlerin belli bir kısmını oluşturan şii Kürtler Şah İsmailden yana tavır koyduklarından Yavuz'un kıyımına uğradılar. Çok sayıda Kürt yine Yavuz tarafından katledildi.

Şurası kesin bir gerçek ki, Osmanlılar Çaldıran savaşını Kürtlerin aktif destek ve katılımıyla kazandılar. Hatta deyim yerindeyse bu savaşta Kürtler öncü bir rol oynadılar.

1514 Çaldıran savaşından hemen sonra, İdris-i Bitlisi ile Yavuz S.Selim arasında bir anlaşma yapıldı. 1514 yılında imzalanan bu anlaşmaya göre:

1- Kürt emirliklerinin özerkliği, Osmanlı yönetimine bağlı olarak korunacak.

2- Eskiden olduğu gibi Kürt emirliklerinde yönetim babadan oğula geçecek ve yönetim konularında ferman Padişah'tan çıkacak.

3- Kürtler bütün savaşlarda Osmanlılara yardım edecekler.

4- Osmanlılar, Kürtleri tüm dış saldırılarda koruyacaklar.

5- Kürtler, Osmanlı Devletine gerekli olan her türlü vergiyi ödeyecekler.

6- Bu anlaşma, Yavuz Sultan Selim ile ona boyun eğen Kürt Beylikleri arasında yapılmıştır.

Yavuz Sultan Selim ile Şeyh İdris-i Bitlisi arasındaki ilişkilerin niteliğini daha iyi kavramak açısından, Yavuz'un İdris-i Bitlisi'ye yolladığı bir fermanın metnini sunmakta yarar var:

"Sultanların dostu ve faziletler sahibi Mevlana Hekim Şeyh İdris hazretleri,

Haberiniz olsun ki, mektubunuz bize erişti. Doğruluğunuz ve sadakatle çalışmanız, bütün gayretinizi sarfetmeniz neticesinde, Diyarbekir ve havalisi-

nin fethedilmesi mümkün oldu. Bu başarınızdan ötürü yüzünüz ak olsun. İnşallah diğer yerlerin fethine sebep olmak şerefine nail olursunuz. Bu hususta yegane güvendiğim sizsiniz.

İdari işlerde kullanılmak ve askerlere dağıtılmak üzere gereken tahsisatla birlikte ikibin tane altın işlemeli kılıç, ikibin sikke Frenk altını, filori, bir samur ve bir vaşak kürk ve ayrıca çuha ve diğer cinslerden birer kürk ve muhtelif hediyeler gönderildi. İnşallah bunlar salimen erişir. Sihat ve selamette kullanırsınız.

Vilayetlerde, bölmüş bulunduğu sancaklara, bize itaat etmiş olan Kürt beylerini iktidarlarına ve liyakatlarına göre tayin edin.

Diyarbakir Beylerbeyi ve tarafımızca kıymeti çok büyük olan Mehmet Bey'e, Nişan-ı şerifim'le imzalanmış ahkâmımı gönderiyorum. Kendisine takdim edin. O havalide her beye verilen sancak ve vilayetlerin durumu bunların adetlerini ve beylerin lakaplarını, adlarını tarafımıza bildirin. Beylere gönderdiğim nişanları kendilerine takdim buyurun.

Erdebilinin oğlu İsmail (Şah İsmail), Hüseyin Bey ve Behram Ağa isminde iki elçi göndermiş. Bunlar İsmail'in bana itaat ettiğini ve her emrimi yerine getireceğini bildiriyorlar. Ben bunlara inanmadım ve ikisini de hapse attırdım. Zira, İsmail'in sözüne güven edilmez. Sen de ona karşı uyanık davran ve yalvarmalarına inanma.

Darulhilafet-Edirne"

Bu fermanın da anlaşılacağı gibi, İdris-i Bitlisi, Yavuz Sultan Selim'in isteklerini önemli ölçüde yerine getirmiş ve onun güvenini kazanmıştır. Bu yüzden Kürdistan'daki beylere verilmek üzere hediyeler ve rütbelere (nişaneler) ve hatta gerektiğinde ferman diye kullanılacak imzalı boş kağıtlar dahi İdris-i bitlisiye yollanmıştır.

İdris-i Bitlisi ile Yavuz arasında kurulan bu ittifakın niteliği ve boyutu konusunda kimilerinin nitelendirdiği gibi, "Kürt aşiretlerinin birliğini sağlamak ve Kürtleri büyük beladan kurtarmak" değil; bizce, Bitlisi kendine ve halkına güvenmeyen, kendi halkının kurtuluşunu başkalarının himayesinde gören ve Kürt halkını başkalarının hizmetine sunan uşakça bir kişiliğe sahip olması bu ilişkileri doğurmuştur. Bu konuya ileriki bölümlerde Kürdistan'da kişilik ve ittifaklar sorunu bölümünde ayrıca yer vereceğimiz için burda üzerinde fazlaca durmayacağız.

İdris-i Bitlisi Sultan Selim'in isteği ve onayıyla Kürdistan'ı değişik bölgelere ayırdı. Bunları da anlatlarıyla görmekte fayda var. Bitlisi, önce Diyarbakir'i 19 sancağa böldü. Bu sancaklardan 11 tanesini doğrudan doğruya Osmanlı yönetimine (Bab-ı Ali'ye) bağladı. Diğer 8'i ise Kürt Beyliklerine bağlı kaldı. Bunların dışında yarı bağımsızlığı olan ve doğrudan doğruya Sultana bağlı olan Cezire, Hazro, Genç, Palu ve Eğil hükümetlerini de saymak gerekir. Kürt Beyliklerinin yönetiminde olan sancaklar da şunlardır: Atak, Mihraniye, Kulp Şamgan, Çakçur (çabakçur olsa gerek H.G.), Çermik ve Pertek. Kürt emirliklerinde eskiden olduğu gibi yönetim, babadan oğula geçiyordu. İç işlerinde bağımsız olan bu Kürt hükümetlerinin başkanlarına "Miri Miran" denliyordu. Bu yönetim şekilleri Van ve çevresinde de uygulanıyordu. Van ve çevresi de 37 sancak ve 4 hükümete ayrılmıştı. Van ve çevresindeki Hükümetler şunlardı:

1-Hakkari Hükümeti: Bu hükümetin yaklaşık olarak 10 bin kişilik sürekli bir askeri gücü vardı.

2- Bitlis Hükümeti: Bu hükümetin de yaklaşık 20 bin kişilik sürekli askeri gücü vardı.

3- Mahmudi Hükümeti: Bu hükümet Van'ın doğusunda bulunuyordu ve 6 bin kişilik sürekli askeri güce sahipti. Bu hükümet 120 Kürt aşiretinin birleşmesiyle oluşmuştu.

4- Paniyanış Hükümeti: Bu hükümet de Mahmudiye hükümetinin sahip olduğu nüfuz kadar bir nüfusa sahipti ve Mahmudiye hükümetine komşuydu.

Görüldüğü gibi, Kürdistan'da Osmanlı sultanına bağlı, feodal yönetim birimlerinin hemen hepsinin silahlı güçleri vardı. Ve 1515'ten 1638 yılına kadar aradan geçen 115 yıllık süreçte Osmanlılarla İran arasında bazı ufak çaplı ateşkesler dışında savaşlar devam edegeldi. Bu savaşların tümüne Kürtler, sahip oldukları silahlı güçleriyle katıldılar. Diğer bir deyimle Kürtler, Osmanlılarla yaptıkları anlaşma

gereği bu savaşlara katılmak zorundaydılar. Bu yüzden, 115 yıllık Osmanlı-İran savaşının bilançosu Kürdistana ödetildi. Savaşlar Kürdistan'ı harabeye çevirdi. Kürtler mallarından ve canlarından oldular.

Yavuz Sultan Selim'den sonra yönetime gelen Osmanlı Padişahları, Kürt Beylikleriyle yürürlükte olan anlaşmaları tek taraflı olarak bozmaya ve süreç içinde bu beylikleri tamamen kendile-

rine bağlamaya çalışıyorlardı. Bu da zaman zaman Osmanlılarla Kürt Beyliklerinin aralarının açılmasına ve hatta yer yer küçük çaplı da olsa, bazı olayların meydana gelmesine neden oluyordu. Örneğin; Kanuni Sultan Süleyman döneminde Ulema Bey, Bitlis ve Hasankef'e Beylerbeyi olarak atandı. Halbuki buranın yönetimi Şeref Han'ın elindeydi. Yavuz Sultan Selim'le İdris-i Bitlisi arasında yapılan anlaşmanın bir maddesine göre Kürtlerin yönetimi babadan oğula geçecekti. Sultan Süleyman'ın yaptığı bu atama ise bu anlaşmayı açıkça çiğniyordu. Şayet Şeref Han'ın yönetimden uzaklaştırılması gerekli idiyse, yerine oğlunun geçmesi gerekiyordu. Bu yüzden Şeref Han, Ulema bey'in buraya atanması üzerine harekete geçti ve Bitlis yakınlarında Ulema Bey kuvvetlerini bozguna uğrattı. Bunun üzerine Ulema bey geri dönmek zorunda kaldı. 1543 İlkbaharında Tebriz'e sefere çıkan Osmanlı sadrazamı İbrahim Paşa, yoluna devam ettiği bir sırada Şeref Han'ın öldürüldüğünü ve yerine oğlu Şemseddin'in Bitlis Emiri olarak görevine başladığını duydu.

1543 yılının sonlarında Bağdat şehri de İranlıların yönetiminden çıkıp Osmanlıların eline geçti. Bağdat'ın alınmasından sonra Diyarbakır Valisi Süleyman Paşa Bağdat'a Vali olarak atandı. Bu, aynı zamanda Bağdat'a Osmanlılar tarafından atanan ilk Vali idi. Bağdat şehri kansız bir şekilde ele geçirilmişti. Ancak bu zaferin kutsanması için Padişah Sultan Süleyman tarafından Şevkat Bey adında bir Kürt beyi ve yedi arkadaşı öldürülmüştü. (Bak. Joseph Von Hammer'ın Tarihi, Türkçesi Milliyet Gazetesi eki 1968, Cilt V, s.159)

Osmanlı Sultanı, Kürt askerlerinden oluşan 10 bin kişilik bir silahlı gücü Elkas Mirza'nın emrine verip İran üzerine yolladı. Elkas Mirza, Kerkük ve Şehrezur yoluyla Hamadana geldi. Burayı ve Kum kentini işgal etti. Daha sonra yöreye gelen İran askerleri karşısında dayanamayıp Kars'a çekildi ve oradan da Bağdat'a geri döndü. Bu sıralarda da İran'la Osmanlılar arasında anlaşma yapıldı. Bu anlaşmadan sonra Sultan, Elkas Mirza'ya haber göndererek İstanbul'a gelmesini istedi. Ancak Elkas Mirza, bu emre uymayıp baş kaldırdı. Bunun üzerine, Sultan, Biradost, İmadiye ve Hekkari beyliklerinden oluşan silahlı güçleri Elkas Mirza'yı yakalamakla görevlendirdi. İran'a kaçan Elkas Mirza, Kürt Ardalan Beyi Emir Serhap Bey'e sığındı. Ancak İran as-

kerleri çevreyi sardıklarından Serhap Bey, Elkas Mirza'yı teslim etti.

1554 yılında, Orta Kürdistan'a sefere çıkan İran Şahu Tahmasb, Erzincan ve Diyarbakır'a kadar geldi. Geçtiği her yerde kan döktü ve buraları viraneye çevirdi. Bunun üzerine, Osmanlılarla İranlılar arasında yeniden savaş patlak verdi. İran Kuvvetleri, Muş, Adilcewaz, Erciş, Van ve Bitlis üzerine saldırdılar; her tarafı yakıp yıktılar ve geniş kitle katliamlarına giriştiler. 1585 te yapılan yeni Osmanlı-İran savaşında Osmanlılar yenildi. 1590 yılında iki devlet arasında Newruz'da anlaşma yapıldı ve bu anlaşma 13 yıl sürdü.

Osmanlılara bağlı Tebriz Valisi, 1603 yılında bazı bahaneler ileri sürerek Salmaz üzerine saldırdı ve bu yüzden İran'la Osmanlılar arasında yeniden savaş başladı. Bu savaşta İranlılar Tebriz kentini tekrar geri aldılar. Görüldüğü gibi, bu savaşların çoğunda önce Osmanlılar bazı yerleri alıyor veya kurtarıyor; ancak onlar geri dönünce İranlılar tekrar buraları geri alıyor..Bu şekilde uzun yıllar devam eden savaşlar en fazla Kürtleri etkiledi ve onların ülkesini viraneye çevirdi.

CANPOLAT KÜRT DEVLETİ

Çok eskiden beri, Kilis yöresinde yaşayan ve buranın yönetimini de ellerinde bulunduran **Canpolatlar**, geniş bir Kürt ailesiydi. Bu yörenin yöneticisi olan Canpolatlar ailesinden Emir Hüseyin, aynı zamanda Osmanlı Sadrazamı Sinan Paşa tarafından Halep Eyaleti Beylerbeyliğine de atanmıştı.

Sadrazam Sinan Paşa İran'a savaşta giderken Emir Hüseyin'e haber yollayarak silahlı güçleriyle birlikte İran'a karşı savaşa katılmasını istedi. Emir Hüseyin bazı bahaneler ileri sürerek bu isteği red etti. Bunun üzerine Sadrazam, Emir Hüseyin'e kin güttü ve Tebriz'den dönüşünde Kiliste Emir Hüseyini öldürttü.

Emir Ali, Kardeşi Emir Hüseyinin öldürüldüğünü duyunca Halep'te baş kaldırdı ve Halep'ten Trablusşam bölgelerine kadar olan yerleri işgal etti. Daha sonraları bununla yetinmeyen Emir Ali bağımsızlığını ilan etti. Askeri güçlerini toparlayıp düzene soktu. Camilerde adına Hutbe okuttu, kendi adına para bastırdı ve ünü her tarafa yayıldı. Emir Ali, ileriye görebilen ve ona göre çevre devletlerle diplomatik ilişkileri geliştiren bir kişiliğe sahipti. Emir Ali, 1607 yılında İtalya'daki To-

skana hükümeti Arşidükası Ferdinand ile anlaşma yaptı; diğer yakın ülkelerle dostluk ilişkileri geliştirdi.

Emir Ali'nin bu başarısı Osmanlılar için büyük bir tehlikeydi. O nedenle Osmanlıların baş hedefi oldu. O sıralarda, Anadoluda başgösteren Celali isyanlarını bastırmakla görevlendirilmiş olan Kuyucu Murat Paşa, önce, daha tehlikeli gördüğü Emir Ali'nin egemenliğine son vermek istiyordu. Bu durumun farkına varan Emir Ali, 20 bin atlı ve 20 bin piyade olmak üzere toplam 40 bin kişilik silahlı kuvvetlerini hazırlayıp Boğraz geçidinde mevzilendirdi. Bu geçidin kendisi açısından elverişsiz olduğunu anlayan Kuyucu Murat Paşa da askerlerini Aslan Beli Boğazına getirerek Emir Ali kuvvetlerini çembere aldı. Osmanlıların güçleri Kürtlerden kat kat üstündü. Öyle ki, Osmanlılar sadece 40 bin kişilik yedek kuvvete sahipti. 1607 Haziran'ında iki kuvvet arasında savaş başladı. Şiddetli çarpışmalar sonunda Emir Ali'nin askerlerinin yarısı öldürüldü. Savaş daha fazla sürdüremeyeceğini anlayan Emir Ali, geriye kalan güçlerini toplayarak Halep'e çekildi. Fakat, Halep'te de uzun süre dayanamayacağını anlayan Emir Ali, sonunda Osmanlı Padişahı Sultan I.Ahmet'e boyun eğeceğini bildirip İstanbul'a gitti. Sultan, onu bağışlayarak Temavşar Beylerbeyliğine atadı. Sultan, Emir Ali'nin küçük kardeşini de Saraydaki özel medreseye (okul) öğrenci olarak aldırdı. Böylece uzun süre yaşama imkanı bulamayan Canpolat Kürt Hükümeti de son buldu.

Canpolat Kürt ailesinin Osmanlılara karşı yürüttükleri bu savaş ve Anadoludaki Celali İsyancıları döneminde, Osmanlılar, İran'la yürüttükleri savaşa ara verip güçlerini bunlara karşı kullandılar. Her bakımdan üstün olan Osmanlılar bu yüzden her iki harekete de kanlı bir şekilde bastırdılar.

DİMDİM KALESİ DİRENİŞİ

Kürdistan tarihinde "Dimdim Kalesi olayı", önemli bir direnişin ve kahramanlığın sembolüdür. Günümüzde yürütülen ulusal kurtuluş mücadelesinde savaşçılar için önemli derslerle doludur. Bu direnişte unutulmaz kahramanlık örnekleri sergilendiği içindir ki, Doğubilimcilerinden O.Mann bu olayı geniş bir biçimde ele almış; aşırı bağınaz bir kişiliğe sahip olan İskender Munşi bile "Tarihi Alem Ara Abbas" adlı tarih kitabında bu direnişten övgüyle bahsetmekten kendini alamamış.

Bu dramatik ve kahramanlık olayı, Mukri (Bradost) Kürt aşiretlerinin başından geçen bir olaydır. Olayın kahramanı da Emirhan Yekdest'tir. Emirhan Yekdest, Bradost aşiretinin lideri olup, Soran Kürt aşiretleriyle giriştiği bir çatışmada bir elini yitirdiği için "Yekdest" (tek kollu) lakabını almıştır.

Emirhan Yekdest, bir ara İran hükümdarı Şah Abbas'a giderek Türklerin kendisine iyi davranmadıklarını belirterek Şah'ın yardımını istedi. Şah Abbas da Yekdest'e kesik elinin yerini altından bir el yaptırdı, ona Han'lık ünvanını verdi ve Aşnov, Urmiye ve Mergor aşiretlerinin birleşimiyle oluşacak olan hükümetin başkanlık görevini verdi. Bu talimatlarla İran'dan dönen Yekdest, eski Dımdım (dem-dem) Kalesinin yanına yeniden yapılmaya başladı. Bu durum karşısında, aralanı açık olan Şii Emirler, Yekdesti Şah'ın gözünde küçük düşürmek için planlar kurmaya başladılar.

Yekdest'in aleyhine yapılan çalışmaların sürdürüldüğü bu dönemde Azerbeycan Valisi Pыр Budak, Şaha gidip Dımdım Kalesinin yapımına engel olunmasını, bu kalenin ileride devlete tehlike teşkil edeceğini Şaha ilettiler. Şah bu önerileri dikkate alarak Yekdest'e kalenin yapımını durdurma emrini verdi. Yekdest bu buyruğa uy-

mayarak Kalenin yapımına devam etti. Aynı dönemde, Osmanlılardan kaçan 20 bin kadar Celali de İranda bulunuyordu.

Şah Abbas, İran'a sığınan 20 bin kişilik Celaliden 8 binini Bradost aşireti arasına yerleştirmek için Yekdest'e yolladı. Yekdest ise, bunların eşiğiye olduklarını, kendi aşiretleriyle uyum sağlamayacağı gerekçesiyle Şah Abbas'ın bu isteğini de kabul etmedi. Bunun üzerine Şah Abbas, Celalilerle birlikte İran şii kuvvetlerinden oluşan bir orduyu Yekdest üzerine yolladı. Yapılan ilk çatışmada Hasan Paşa komutasındaki İran kuvvetleri yenildiler. Bu yenilgi üzerine Şahın başvezi Müdevvilddevle komutasında ikinci bir ordu gönderildi ve Dımdım Kalesi kuşatıldı. Çevresi kolay aşılacak sağlıklı olan bu kaleye gelen su hattı, yeraltından açılan bir kanalla dışarıya bağlıydı. Kalenin içinde de çok sayıda sarnıç ve kılçıklar vardı. İran kuvvetleri kuşatmayı başlattıklarında ilk önce su yolunu kestiler ve sonra savaşmaya başladılar. Kuşatma dört ay sürmesine rağmen İranlılar kaleyi almayı başaramadılar ve çok sayıda can kaybı verdiler. Yekdest'in askerlerinin ani gece baskınları İranlılara ağır kayıp verdiriyordu.

Kuşatmanın ve saldırıların en yoğun olduğu bir dönemde Kürtler 20 gün su sıkıntısı çektiler. Ancak yağmurların yağmasıyla sarnıçlar doldu ve bu sıkıntıyı da atlattılar. Uzun süre kuşatmayı sürdüren İran orduların kesin sonuç alamak üzere genel saldırıya geçtiler ve Kara Bey'in bulunduğu burcu almayı başardılar. Burca bulunanlar öldürüldü. Bu sırada ölen İran ordusu komutanı başvezi yerine Mahmut Bey atandı. Bu yeni Komutan da Kürtlerle başedemeyince, Azerbeycan Valisi Pыр Budak yönetiminde yeni bir ordu gelerek savaşa katıldı. Şiddetli saldırılarla Pыр Budak kuvvetleri de bir burcu ele geçirmeyi başardılar. İçindeki askerleri kılçaktan geçirdiler. Kalenin bazı burçlarının düşman eline geçmesi Kürtlerin gücü zayıfladı ve süreç içinde diğer bölümler de ele geçirildi. En sonda Yekdestin bulunduğu Narin adı verilen bölüm kalınca Yekdest, teslim olacağını bildirdi. Ancak, İran güçlerinin kendilerini öldüreceklerini anlayınca bu kararlardan geri dönüp kılçaklanı sandılar ve savaşmaya devam ettiler. Yekdest ve beraberindekiler çarpışarak tek tek can verdiler. Böylece 1608 yılında meydana gelen bu uzun direniş Bradost aşiretinin Dımdım kalesindeki kesiminin tamamen imhasıyla noktalandı.

Bu kanlı trajediden altı yıl sonra, 1614 yılında, Bradost aşiretinin diğer yörelerdeki güçleri Ulug Bey yönetiminde birleşerek, kardeşlerinin kanlarıyla sulanmış olan bu kaleyi yeniden ele geçirdiler. Fakat bu kez kaleyi uzun zaman koruyamadılar. Murağa Valisi Aka Sultan ile Pыр Budak, güçlerini birleştirerek Kaleye saldırdılar. Kaleyi içerden savunan Ulug bey, toplar için gerekli olan barutları dağıtarken, bir rastlantı sonucu barut ateş aldı; Ulug bey ve bazı arkadaşları yaralandılar. Bu yüzden savunmayı yürütecek güç zayıfladı. Bu durumda Kaleyi savunamayacağı anlayışın Ulug bey, gece gizli den Kaleden ayrıldı. Dımdım Kalesi bu kez ancak dokuz saat Kürtlerin elinde kalabildi. Olaydan sonra, Bradost aşireti yeni bir katliama uğradı.

Mukri (Bradost) Aşiretinin öndersiz ve zayıf kalmasını fırsat bilen İran Şahi, şii mezhebine bağlı İranlıların bu çelişkisinden de yararlanarak, onlardan oluşturduğu silahlı güçlerle, Mukri aşiretinin bulunduğu bölgelere saldırdılar. Büyük katliamlar gerçekleştirildi. İran ordu komutanları öldürülen her kişi için cennette sayısız armağanlar verileceğini telkin ederek, bunların tutsak edilip pazarda satılmasını ve mallarının gasp edilmesini helal kılarak katliamın genişlemesini sağladılar. Mukri aşiretinden olmayan çok sayıda Kürt'de bu katliamlardan kurtulamadı. Mukri aşiretinin liderlerinden hiçbirisi hayatta kalmadı, halktan ise ölümden ve tutsaklıktan kurtulanlar kaçabildikleri yerlere giderek darmadığını olmuşlar. (Geniş bilgi için bak. M.Emin Zeki, Age., Ereş Şemo, Dımdım romanları- Roja Nu yayınları)

Kuyucu Murat Paşa 1610 yılında tekrar İran üzerine yürüdü; Tebriz'e gelerek buraları yağmaladı ve geri döndü.

1611 yılında, Şah Abbas'la Osmanlılar arasında yeniden barış yapıldı. Yavuz Sultan Selim döneminde kabul edilen sınır bu anlaşmada da temel alındı. Yeni anlaşma maddelerinden birine göre "İran hükümetinin, doğacak olaylar karşısında, Şehrezur ve Ardalan Valisi Hello Han'a yardımı bulunamayacağı" belirlendi. Bu anlaşma da öncekiler gibi uzun ömürlü olmadı ve 1615'te yeniden savaş ilanı edildi.

Mililan Kürt aşiretinin lideri İbni Gazi Bey, 1616 yılında yönetimindeki Kürt savaşçılarıyla Salmas'ın kazalından olan Karnyarak kalesine saldırdı. Bu saldırı üzerine Tebriz Valisi Pыр Budak Han, kuvvetlerini hazırlayarak Milili'nin üzerine yürüdü. İbni Gazi Bey, bu durum karşısında Van Beylerbeyi Mehmet Paşa'dan ve diğer Kürt aşiretlerinden Mahmudilerin lideri ve Hoşap Valisi Zeynel Han ve Beylerbeyi Mehmet paşa ve diğer kabilelerden oluşan 10 bin kişilik savaşçı bir güç Gazi Bey'in yardımına gittiler. Şiddetli çarpışmalar sonucu Pыр Budak yaralandı ve kuvvetleri yenildi. Bir süre sonra Pыр Budak, aldığı yaralar sonucu öldü. Bu olaydan sonra Şah Abbas, 1617 yılında daha büyük silahlı güçlerle Erzurum ve çevresine saldırılar düzenledi; birçok yöreyi harabe etti. Van valisi Mehmet Paşa bu durum karşısında Kürt Beylerini yardım istedi. Bazı Kürt beyleri bu yardım talebine uyarak gittilerse de sonradan İran güçlerine karşı başarılı olamayacaklarını anlayarak geri döndüler. Önce Ziyaeddin Han askerlerini aramak Bitlis'e döndü. Hakkari aşiretlerinin lideri Yahya Han da silahlı adamlarıyla birlikte geri dönmek isteyince Mehmet Paşa onu engellemeye çalıştı. Bunun üzerine ikisi arasında kavga çıktı. Çıkan olayda her ikisi de yara alıp öldüler. Van Valisinin Türk olması, Kürtlerle Türklerin arasının açılmasına neden oldu. İki taraf arasında kanlı çarpışmalar başladı. Olay devam ederken İran ordusu Van ve çevresini yakıp yıktı.

27 Eylül 1618 tarihinde, Osmanlılarla İran arasında anlaşma yapıldı. Bu anlaşmanın en garip tarafı, 10 bin kadar Kürt'ün İrana geçirilmesi isteğinin Osmanlılarca kabul edilmesiydi. Bunu özellikle Şah Abbas istiyordu. Bu isteğini kabul ettiren Şah, 10 bin Kürtü Horasan çevresine yerleştirdi. Bununla, İranın kuzeyinde yaşayan ve sık sık İran içlerine kadar saldırılar düzenleyen Türkmenlerin saldırılarında Kürtleri tampon olarak kullanmak istiyordu. İran bu politikasında da bir hayli başarılı oldu. Birçok savaşta Kürtler öne sürüldüler ve İranlılar Kürtlerin sayesinde zaferler kazandılar. Örneğin; 1624'te Şah Abbas ordusunun çoğunluğu Kürtlerden oluşuyordu ve bu sayede İran Osmanlılara karşı hayli savaş kazandı. Osmanlılar bu politikayı zaten eskiden beri uyguluyorlardı.

Aslen Kürt olan Bekir Subaşı, 1621'de Bağdat'ta egemenliğini ilan etti. Bu sorunu çözmek için bölgeye Hafız Paşa yönetiminde bir ordu yollandı. Osmanlıların bölgeye geleceğini haber alan Bekir Subaşı da İran'dan yardım istedi. Olayın büyüyeceğinden korkan Hafız Paşa, sonunda Bekir Subaşı Bağdat valisi olarak kabul etti. Bu kez de İran Şah'ı Bağdat'a askeri yardım yaparak şehri kuşattı. Kuşatma uzun süre devam etmesine rağmen bir sonuç alınamayınca; İran ordusu hileyle baş vurdu. Bekir Subaşının oğlunu kandırarak İranlılar, onu kaleye yolladılar ve babası Bekir Subaşı'yı öldürtüler. Bu politika sayesinde İran hem Bağdat'ı ve hem de Musul'u almayı başardı.

Dımdım Kalesi direnişinde Mukri aşiretinin başına gelenlerden bahsetmiştik. 1635 yılında tekrar toparlanan Mukri aşireti, İran'ın uyguladığı baskılara tahammül etmeyip Şir Bey yönetiminde, İran'a karşı ayaklandılar. Yakın civarlarındaki İranlıları kılçaktan geçirdiler. Bunun üzerine Şah Abbas, Muktiler üzerine yeniden ordu yolladı. Bu orduyla başa çıkamayacağını anlayışın Şir Bey, aşiretini alıp Murağ'a çıkardı ve dağlara çekildi. Böylece bu aşiret yeni bir katliamdan kurtulmuş oldu.

1639'da Hüsrev Paşa komutasında yeni bir Osmanlı Ordusu Irak üzerine sefere çıktı. Musul İranlılardan alındı. İmadiye Emiri Mire Bey ve Soran aşireti liderleri yönetimindeki birlikleriyle beraber Hüsrev Paşa'nın saflarına katıldılar. Yine Kürt aşiretlerinden Bacilan aşireti 40 bin kişilik kuvvetiyle Hüsrev Paşanın birliklerine katıldı. Bu Kürt aşiret liderleriyle bir görüşme yapan Hüsrev Paşa, yaptıkları plan gereği, önce Ardalan üzerine yürünecek ve sonra Bağdat'ı işgal edeceklerdi. Osmanlı-Kürt karma ordusu, yol üstündeki, Merivan ve Ardalan beyliklerini İranlılardan aldılar. Sonra Bağdat'ı kuşattılar. Kuşatma bir ay devam etmesine rağmen sonuç alınmadı ve Osmanlı ordusu geri dönmek zorunda kaldı. Bu süre içinde güç toplayan İran ordusu Hüsrev Paşayı kovaladı ve Şehrezuru tekrar geri aldı.

Erbil, Kerkük, Şehrezur, Musul ve Badinan Kürt aşiretlerinin yardımını alan Osmanlılar, tekrar İranlılardan Bağdat'ı aldılar. Bağdat'ın geri alınmasından sonra Osmanlı Padişahı IV.Murat ile İran Şahi arasında 1639 yılında, Tarihe Kasrı Şirin anlaşması olarak geçen barış anlaşması imzalandı. Osmanlılarla İran arasında yapılan bu anlaşmayla, ilk kez Kürdistan ikiye bölündü. Zağros dağlarının doğu kesimi İranlıların; batı kesimi ise tamamen Osmanlıların elinde kaldı. Bu anlaşmayla çizilen sınıra göre Kürt aşiretlerinden Caf aşiretinin bir bölümü İran denetiminde; diğer bölümü ise, Osmanlılar denetiminde kaldı. Kasrı Şirin anlaşmasıyla çizilen ve Kürdistan'ı ikiye bölen bu sınır 19.yüzyılın başlarına kadar önemli bir değişiklik uğramadan kaldı...

Devam edecek

Toplumsal üretimin iki yönü

Üretim eylemi iki görünüme sahiptir; bir yanda doğa ile insanlar arasındaki ilişkiyi ifade eden üretim güçleri yer alırken, diğer yanda insanların kendi aralarında kurmuş oldukları ilişkilerin bütününe ifade eden üretim ilişkileri yer alır.

İnsanlar üretimde yalnız doğa üzerinde değil, birbirleri üzerinde de etkili olurlar. Ancak, belirli bir işbirliği yaparak ve etkinliklerini karşılıklı sürdürerek üretimde bulunurlar. Üretim için birbirleriyle belli bağlantılar ve ilişki içine girerek, böylece doğa üzerinde etkili olur, üretimde bulunurlar.

Demek ki, toplumsal üretim, birbiriyle ayrılmaz bir biçimde bağlı olan iki değişik ilişki kategorisini ifade eden iki görünüme sahiptir. İnsanların doğa ile ilişkileri (üretim güçleri) ve insanların kendi aralarında kurmuş oldukları ilişkiler (üretim ilişkileri). Bunlar toplumsal üretimin iki yönüdür. Ve özellikle üretimin değişik iki yönünü meydana getirdikleri için de birbirleriyle diyalektik bir birlik oluşturur. Üretim güçleriyle üretim ilişkilerinin oluşturduğu bu diyalektik birliğe üretim biçimi veya üretim tarzı denilir.

Üretim Güçleri Nedir?

Üretim güçleri kavramı, insan toplumunun bilim ve tekniği kullanarak gerçekleştirdiği, doğayı kendisine mal etme faaliyetidir. Bu faaliyetin etki ve kapsam derecesi üretim araçları ve aletlerinin (makina ve diğer tesisler, eskiden el aletleri) gelişme düzeyine bağlıdır.

O halde üretim güçleri temel iki öğeden meydana gelir;

- 1- Üretim araçları ve aletleri
- 2- Üretim deneyimi ve iş becerisine sahip olan insanlar.

Tarihsel gelişmenin her aşamasında, toplumun elinde belirli üretim araçları ile belirli bir emek gücü (yani, insan sayesinde çalışmaya elverişli olduğu fiziki ve diğer beceri ve yetenekler) bulunur. Tarih boyunca üretim araçları, ilk insanın taş ve sopasından koca koca modern fabrikalara kadar, uzanan bir gelişme geçirmiştir. İnsanın emek gücü de üretim araçları ile birlikte sürekli bir şekilde gelişmiştir.

Ancak, en önemli üretim gücü insanın kendisidir; Onun çalışma deneyimleri, beceri ve yetenekleridir. İnsanlar

tüm üretimin hem üreticisi hem de tüketicisidir. Doğaya karşı savaşımında hem kendisinin hem de maddi teknik üretim güçlerinin etkinliğini ve gücünü durmadan daha yüksek bir gelişme düzeyine çıkardığı için, üretim güçleri içinde en belirleyici halkadır.

İnsanlar kendi edindikleri bilgi ve deneyleri, iş alışkanlıkları sayesinde, üretim aletlerini harekete geçirerek onları mükemmeleştirir. Yeni-yeni makinalar yapar.

Toplumun üretici gücünün temelinde yatan emektir. Üreticiler sınıfıdır. Üretimi tek tek insanlar değil daima insan toplulukları yapmıştır yapagelmektedir.

şimdi de üretim süreci içinde insanlar arasında kurulan ilişkileri açıklayalım.

Üretim İlişkileri Nedir?

Üretim ilişkileri denince, insanların üretim ve yeniden üretim süreci içinde kurdukları ilişkilerin tümü anlaşılır. Üretimin maddi ve toplumsal koşullarının yeniden sağlanması olayıdır.

Maddi varlıkların üretimi, değişimi ve dağılımı sırasında, insanlar arasında meydana gelen ilişkilere üretim ilişkileri veya ekonomik ilişkiler adı verilir. Bu ilişkiler rastgele ortaya çıkmayıp belli bir sistem içinde süregelir. Şöyle ki; "varlıkların toplumsal üretiminde insanlar, aralarında, belirli zorunlu, kendi iradelerine bağlı olmayan ilişkiler kurarlar. Bu üretim ilişkileri, onların, maddi üretici güçlerinin belirli bir gelişme derecesine tekabül eder. Bu üretim ilişkilerinin tümü toplumun iktisadi yapısını, belirli toplumsal bilinç şekillerine tekabül eden bir hukuki ve siyasi üst yapının üzerinde yükseldiği somut temeli teşkil eder. Maddi hayatın üretim tarzı, toplumsal, siyasi ve genel olarak entellektüel hayat sürecini şartlandırır."

Üretim ilişkileri temel üç öğeden meydana gelir:

- 1- Üretim araçlarının mülkiyet ilişkileri.
- 2- Sınıfların ve toplumsal katmanların üretimdeki yeri ve aralarındaki karşılıklı ilişkiler.
- 3- Üretilen nesnelere dağılımı ve mübadele ilişkileri ve bunların tüketimi.

Üretim ilişkileri belli bir toplum biçimine bağlı olarak ortaya çıkar. Üretim ilişkileri, her türlü sömürden uzak toplumlarda işbirliği ve karşılıklı yardımlaşma şeklinde olabileceği gibi, sınıflı toplumlarda, insanın insan tarafından sömürülmesi ilişkileri şeklinde de olabilir. Burada, "üretim ilişkileri nereden kaynaklanır?" sorusu ortaya çıkar. Bu tamamen üretim araçlarının mülkiyet biçiminden kaynaklanır. Ve ona bağlı bir sorundur. Demek ki, üretim ilişkilerinin temelini, üretim araçlarının mülkiyet biçimi teşkil eder. Bundan ötürü de üretim ilişkilerini mülkiyet ilişkileri olarak da anlamak mümkündür. Üretim araçlarının ele geçirilme tarzı ile birlikte, toplumdaki üretimin ele geçirilme tarzı bu ilişkileri en belirgin şekilde yansıtır. "Üretim araçları kime aittir" sorusu üretim ilişkilerinin karakterini tamamlayıcı sorudur. Buradan kapitalizm de olduğu gibi sömürü ve baskının, ya da sosyalizmde olduğu gibi, kardeşçe eşit haklara dayanan işbirliğinin, çalışmanın karakteri ortaya çıkar. Öz olarak üretim ilişkilerinin karakterini, üretim araçlarının mülkiyet biçimi belirler. Veya tamamen ona bağlıdır.

Üretim araçları özel mülkiyette olduğu zaman, yani bütün topluma değil de özel kişilere ya da gruplara ait olduğunda, toplumda sömürülme, tahakküm ve bağımlılık ilişkileri meydana gelir. Kapitalist toplumda işçiler üretim araçlarından yoksun oldukları için, kapitalistler yararına çalışmak zorundadır. Oysa sosyalist toplumda üretim araçları toplumun mülkiyetindedir. Bundan ötürü de insanın insan tarafından sömürülmesi yoktur. Dolayısıyla insanlar arasındaki ilişkiler, kardeşçe işbirliği ve dayanışma temelinde kurulmuştur.

İnsanların, üretim araçları karşısındaki durumu, onların üretimdeki yerini ve konumunu, emek ürünlerinin dağılım tarzını tain eder. Kapitalist toplumda üretim araçlarını elinde bulduran burjuva sınıfı, işçiler tarafından üretilen bütün ürünlere tasarruf eder. Oysa işçilerin büyük çoğunluğu yoksulluk içinde yaşar. Üretim araçlarının topluma ait olduğu sosyalist toplumlarda (ki, bu üretim toplumun mülkiyetindedir) tüketim nesnelere, harcanan emeğe göre bölüştürülür. Yaşamın maddi ve kültürel olarak sürekli yükseltilmesi bütün emekçilere garanti edilmiştir.

Devrimin eşigindeki bir ülke .

EL SALVADOR'DA HALK SAVAŞI SÜRÜYOR

HAZIRLAYAN LOKMAN POLAT

1980 yılının Ekim ayında FMLN (Farabundo marti ulusal kurtuluş cephesi)nin kuruluşuyla El Salvador'da devrimci gerilla mücadelesi halk savaşına dönüşerek, çok sayıda kurtarılmış bölgeler elde edilerek, El Salvador'u devrimin eşigindeki bir ülke durumuna getirdi.

Kurtuluş Cephesi (FMLN) nin özellikle 1982 de tüm hazırlıklarını tamamlayarak başlattığı büyük saldırı, gün geçtikçe güçlenerek, günümüze kadar devam etmektedir. Devlet güçlerinin tüm çabaları, devrimci FMLN in elde ettiği başarıları engelliyemekte, halkın geniş desteğine sahip olan FMLN, direkt başkente saldırılabilmekte ve başkent'ten 60km. uzaklıktaki birçok kasaba ve köyü kontrol altında bulundurmaktadır.

FMLN, bu askeri başarılarla kalmayıp, bunun yanısıra politik ve diplomatik alanda da ilişkilerini geliştirmekte ve uluslararası planda gittikçe artan bir oranda prestij kazanmaktadır.

FMLN'nin yapısına ve gerillalarının siyasi ve askeri stratejisine geçmeden önce, El Salvador'da devrime giden yolun kısa tarihçesine bakalım;

El Salvador, ABD baskısının ve ona karşı yükseltelen devrimci mücadelelerin en yoğun olduğu Orta Amerika bölgesinde, yaklaşık 5 milyon nüfuslu, orta gelişmişlik düzeyinde kapitalist bir ülkedir.

* 1930'larda PCS (Salvador Komünist Partisi) kuruluyor. Aynı yılın 1 Mayıs'ında 80 bin işçi ve yoksul köylü asgari ücret tesbiti talebiyle San Salvador'da görkemli bir miting ve yürüyüş yapıyor.

* 1931'de Arturo Arojo devlet başkanı seçiliyor, fakat askerler tarafından devriliyor. Ve ülke yönetimi askerlerin

eline geçiyor.

* 1932'deki seçim sahtekarlıklarından sonra Salvador Komünist Partisi, hükümete karşı ayaklanma çağrısında bulunuyor. Fakat bu ayaklanma başarısızlıkla sonuçlanıyor. Kanlı bir şekilde bastırılıyor. Beş hafta içinde 30 bin insan katlediliyor. (Mertanzan katliamı)

* 1931 den sonraki dönemde ülke, General Martinez tarafından yönetiliyor.

* 1944'te Martinez istifaya zorlanıyor. Fakat ordu yönetimine devam ediliyor.

* 1940'ların sonunda ülkede büyük ekonomik değişiklikler oluyor. Ordu ile endüstri burjuvazisinin bir kesimi arasında yeni bir koalisyon oluşuyor ve ABD ülkeye nüfuz etmeye başlıyor.

* 1950'de Albay Oscar Osorio seçim sahtekarlığıyla başkan oluyor.

* 1961'de, bölgedeki etkinliğini arttırmak için ABD, orta Amerika ortak pazarını kuruyor.

* 1962'de Albay Rivera iktidara geliyor. Muhalefet partisine izin veriyor. Hıristiyan demokrat (PDC), Ulusal Devrimci Hareket (MNR) ve Komünist partisinin de içinde yer aldığı ulusal demokratik cephe (UDN) kuruluyor.

* 1969'da Honduras'ın El Salvadorlu topraksız göçmenleri kendi topraklarından atmaya kalkışmasından sonra savaş patlak veriyor ve Orta Amerika pazarı yıkılıyor. MNR ile UDN ortak bir koalisyon oluşturuyorlar.

* 1970-72 döneminde Ordu, seçimleri kendisine göre biçimlendiriyor. Ve bu durum seçimler aracılığıyla reformlar yapmanın olanaksız olduğunu birçok güç tarafından kabullenmesini beraberinde getiriyor.

* Yine 1970'lerde bazı sol

organizasyonlar kuruluyor. Ayaklanmasında Farabundo Komünist Partisinden ayrılan bir grup FPL (Halk Kurtuluş ordusu)nu oluşturuyor. Hıristiyan Demokratların sol kanadından ayrılanlar ERP (Halkın devrimci Ordusu)nu kuruyor. Ve bu örgütler askeri eylemlere başlıyorlar.

* 1975-80 arasında binlerce kişi bu halkçı sol organizasyonların bünyesinde örgütleniyor. Kitlesele protestolar, toplumsal olaylar gelişiyor. Gelişmelerle birlikte bu halkçı sol organizasyonlar birleşme çalışmalarına giriyorlar. Halkın devrimci bloku (BPR), Birleşik halk eylem cephesi (FADU), 28 Şubat halk birliği (LP28), ve Halk kurtuluş hareketi (MPL) ortaklaşa bir devrimci koordinasyon komitesi oluşturdular.

El Salvador'da, Komünist Partisinin durumunda ideolojik zayıflıklar, buna ek değinmek gerek. Parti (PCS) olarak, bizim de içinde olduğumuz birliğin, 11 yıllık

organizasyonlar kuruluyor. Ayaklanmasında Farabundo öldürüldü ve kitle kırımına varan darbelerle parti ağır yaralar aldı. Ama buna rağmen, askeri rejimlere karşı muhalefetin odağı olma durumunu sürdürdü. Parti, uzun süre, iktidarın parlamenter yolla kazanılacağı stratejisinde diretti. Bu reformist politikasını 1977'de yaptığı bir özelleştirmeyle terk etti ve silahlı mücadele yolunu savundu. Bu konuda Parti Sekreteri Şefik Handal şöyle diyor:

"El Salvador Komünist partisinin deneyimlerine göre, birçok faktör saflarımıza reformist görüş ve düşünceler getirmiştir. Belli temel sorunlarda yanlış değerlendirmeler. . . iktidar sorunuyla ve devrimin biçimi ve yoluyla ilgili teorik-ideolojik zayıflıklar, buna ek değinmek gerek. Parti (PCS) olarak, bizim de içinde olduğumuz birliğin, 11 yıllık

zaman akışı içinde demokratik birlik partilerindeki görünüş etkileri var.

"kabul etmek gerekir ki, böylelikle reformizmin ideolojik-politik biçimleri saflarımızda tutunmuş ve barışçı yolu devrimin yolu olarak resmen kabul etmemesine karşın parti yönetiminden başlayarak belli ölçüde güç kazanmıştır."

Salvador Komünist Partisi, 1977'de silahlı mücadele kararı almasına rağmen, 1980'e kadar bu alanda dişe dokunur bir varlık gösteremedi. Bu süreç içerisinde Partinin silahlı mücadeleye hazırlanmasında bir sürü zorluklar doğdu. 1977-80 dönemini değerlendiren PCS Genel Sekreteri şöyle diyor:

"1977 Şubat'ında bu noktaya ulaşıldığı zaman ve Merkez Komitesi Politik Komisyonu silahlı mücadeleyi halkın politik mücadelesini güvenceye almak için benimsemesine karşın, bu kararı pratiğe geçirmek için iki yıl geçmesi gerekti. Bu gecikmenin nedenlerini ortaya çıkarmak için, çözümlenici ve özleştiril büyük çabalara gerek duyuldu. . . Silahlı mücadele konusunda alınan kararların uygulanmasını zorlaştıran engeller bulunuyordu. İdeolojik engellerden de söz etmişim. En önemli örgütsel engel burada yatıyordu: Parti yetkilileri, Partinin beyni, çatısı ve sinir sistemi olan ve merkezi bütün kararların hazırlayıcısı ve uygulayıcısı durumundaki ulusal yönetim kadroları ve orta düzeydeki kadrolar, ne silahlı mücadeleye geçiş için, nasıl örgütlenmek gerektiğini, ne de, bunun politik mücadeleyle bağıntısının nasıl kurulacağını bilmiyorlardı. Yetenekleri tümüyle tek yönlü olarak gelişmişti. Yetkililerimiz, silahsız kitle mücadelesinin yönlendirilmesi konusunda çok yoğun ve hatta çok yaratıcıydılar. Propaganda, ajitasyon, demokratik birlik partileriyle ortak faaliyetler, üniversite faaliyetleri. . . Ama

mücadelenin daha yüksek biçimlerine geçiş konusunda hazırlıklı değildik.

"Bir askeri komisyon kurmuştuk ama, Parti yöneticilerinin hiç biri -ki bu belirleyiciydi- silahlı mücadele biçimlerinin nasıl uygulamaya konacağını bilmiyordu. Parti yönetimi bu engeli aşmak için, Nisan 1979 da illegal olarak yapılan VII. Parti Kongresi'ndeki kararlar ışığında cesur adımlar attı. Bu sorun şöyle çözülebildi: Parti, tüm mücadele biçimlerini birbiriyle bağıntılı ele alarak, yalnızca politik mücadeleyi değil, askeri mücadeleyi de uygulayacak ve yönetecekti. Bu amaca ulaşmak için cesur adımlar atmak zorundaydık. Merkez komitesi, politik komisyon, alt yönetim birimleri mensupları ile parti üyelerinden ve komünist gençlik örgütü (JCS) üyelerinden sayıları gittikçe artan bir grup, silahlı mücadele konusuyla ilgilenmeye başladı. Yalnızca askeri üniteleri hazırlamak için değil, aynı zamanda silahlı mücadelenin, parti yönetim birimleri ve temel birimler tarafından örgütlenişi, uygulanışı ve yönetilişi konusunda da ikna etmek için mücadele sanat ve tekniğine yöneldiler. Bu düzenlemenin doğruluğu, pratikte kendini gösterdi. Silahlı birimlerimiz, VII. Kongre'den sonra çoğaldı ve bundan da önemlisi, gittikçe artan bir etkinlikle mücadele ettiler."

Kendi sağından medet umma, devrimci sol hareketlerin birliği konusunda çaba sarf etmeme gibi durumlara da değinen Genel Sekreter, Komünist partisinin hata ve eksiklerini şöyle dile getiriyor:

"Ele aldığımız sorunlarla bağlantılı olarak, bir de devrimci solcuların birliği, Komünist Partisinin dışında ortaya çıkan devrimci örgütlere karşı tutumu var. Komünist Partilerin son on yılda sağcı komşularıyla anlaşma konusunda gelişme gösterdik-

leri halde, solcularla iyi ilişkiler ve birlikler kuramamaları garip ve anlaşılmaz bir tutumdur. Çağımızdaki bütün unsurları, bunların ortaya çıkışlarını ve önemlerini bilmemize karşın, solumuzdaki güçlerin varlığını ve niteliklerini anlamak konusunda yetersiziz. Aynı biçimde, bunların somut tarihsel önemi ve onlara karşı görevlerimizi de bilmiyoruz. Latin Amerikalı Komünistler, uzun süre, silahlı solcuların birliğinin yaratılması için kalıcı ve sistematik bir tutum alamamışlardır. . .

"Ancak komünistler, kendi yanlıları olan reformizmi aşmadıkça, bu görevi yerine getiremezler. Reformizm aşılana dek, komünistler ve silahlı solcular arasındaki ilişkiler, pratikte reform ile devrim arasındaki durumu yansıtır. Açıktır ki, reformistler en iyi başka reformistlerle anlaşılır."

Sol sapmaların, sağ sapmaların günahı olarak ortaya çıktığına da değinen Genel Sekreter Şefik Handal, Komünist Parti dışındaki sol güçlerin ortaya çıkışlarını şöyle açıklıyor:

"El Salvador Komünist Partisi dışındaki devrimci güçleri ortaya çıkaran nedenler arasında, politikamızın reformist yönleri ile sorunlardaki anlayışsızlık, bizim, küçük ama nüfusun yoğun olduğu ülkemize özgü koşullarda silahlı mücadele olanaklarının ciddiye alınmaması önemli yer tutmaktadır. (1968 Mart'ında yayınlanan parti belgesinde, genel bir ayaklanmayla kazanılan devrimci iktidarın korunması dışında, bu ülkede bir gerilla savaşının mümkün olmadığı belirtilmişti.)"

El Salvador Komünist Partisinin durumuna biraz genişçe değindikten sonra diğer sol güçlerin durumuna da kısaca bakalım:

Küba devriminin başarıya ulaşmasından sonra, El Salvador Komünist Partisinin bünyesinde yer alan bir grup, Partinin, iktidarı parlamenter

yolla elde etme stratejisine ilişkin, çeşitli sorular yönelttiler. Ve gerekli cevabı alamayınca 1969'da partiden ayrılarak Halk Kurtuluş Ordusu (FPL)nu oluşturdular.

Yine aynı dönemlerde Hıristiyan Demokrat Partisi sol kanadından bir grup ayrılarak illegaliteye çekildi ve Devrimci Halk Ordusu (ERP) yi kurdular. FPL ve ERP çalışmalarını büyük oranda, halkın %60'ının yaşadığı kırsal alanlara kaydirdılar. Daha sonraki dönemlerde de, kendisine marsist-leninist diyen ve silahlı güçlere sahip olan parti ve gruplar tarafından geniş yığınları kucaklayan kitle örgütleri kuruldu. Bunların belli başlıları şunlardır:

- 1975'de FPL tarafından kurulan Halkın Devrimci Bloku. Bu örgüt özellikle tarım işçilerinin oluşturduğu örgütlerden, sendikalardan ve öğrenci örgütlerinden oluşmaktadır. En fazla eylemlilik içinde olan kuruluştur. Halk Kurtuluş hareketinin askeri kanadı FAPL olarak adlandırılmaktadır.

- 1977'de ERP tarafından 28 Şubat Halk Birliği (LP28) oluşturuldu.

- 1978'de, ERP'den ayrılıp Ulusal Diraniş (RN) adıyla faaliyet yürüten bir grup kitle örgütü olarak Halkın Birleşik Cephesi (FAPU)'ni kurdular. Ulusal Direnişçilerin askeri kanadı FARN olarak adlandırılıyor.

- 1979'da Devrimci Orta Amerika İşçi Partisi tarafından, Halk Kurtuluş Hareketi (MLP) kuruldu.

Ulusal Demokratik Cephe (UDN) daha 1969'da El Salvador Komünist Partisi (PCS) tarafından kurulmuştu.

Yukarda ismini saydığımız halkçı sol organizasyonlar, irtık parlamenter yola inanmaları kalmayan kitleler için bir platform oldu.

Devam edecek
Gelecek sayıda:
Cephenin oluşması
Cepheyi oluşturan güçler
ve Gerillanın stratejisi

ARTIK KAÇACAKLAR!..

Ne umutlarla büyüdüm yıllarca,
Vatanımda evlendim,
Ana oldum, çoluk çocuğa karıştım.

Üç oğlumu bağrıma basıp büyüttüm.
şartlar mı?...Sorma gitsin...
Kan barut koklattılar Nergiz yerine,
Ama, öğrendiler silah tutmayı
dağda korunmayı, düşmanı tanımayı.

Zulüm copu olmadan uyanmazlardı
önceleri,
Silah seslerini ninni bellerlerdi.
Dinlediler, okudular, gözleriyle gördüler
Sonra anlatmaya başladılar başkalarına.
Kimliksiz, kişiliksiz,
Bir köle gibi yaşanmayacağını.
Dinlediler ve anlattılar..
Süngüyle doğum yaptırılan kadınlarımızı,

Dinlediler, anlattılar..
Mendil gibi sokağa atılan çocuklarımızı,
Dinlediler, anlattılar...
Sorgusuz sualsiz darağaçlarını..
Dinlediler, okudular ve anlattılar..
Halkların nasıl kurtulacağını
Sonra
Özgür bir Vatan için savaşmanın
güzelliğini.
Ufacık çocuklarıma bak! gerila olmuş şimdi!
şimdi süngünün, topun, tankın üstüne yürüyor.
şu hale bak!
şimdi de onlar korkuyorlar
Benim çocuklarımdan.
Demek dünya değişkenmiş!
Atın adımlarınızı ileri!
Devran döndü, dönüyor,
şimdi onların kaçma sırası geldi..

Kelo-Schweiz

EY KÜRDİSTAN!

Yeter artık düşünme yetim yetim
Dün bir idik, bu gün binlerle sayıyorlar bizi
Daha unutmamak ki, dünkü acıyı
Yeni yeni dersler çıkarırken.

Atılan her yeni adım, bizlere bir deneyim
Verdiğimiz her şehit, toprağa düşün tohumdur.
Aç defterini!
Yaz bunu daha kızıl!

Unutulmayan Dersim'in yanına yaz Halepçe'yi!
Bu zulüm korkunun eseridir!
Dökülen kanla süsleniyorsun her gün
baş belasıdır bilirsin
Güzellik kolay değil!
Ama artık gülümse
İşçi sınıfı sana sahip olmak için kendini biliyor
Bu bilimle donanmış TSK güçlenip geliyor!

Ehmedo-SCHWEİZ

1988 YILINI GERİDE BIRAKIRKEN

BAŞTARAFI SAYFA 1'DE

Cezaevinde tutsak bulunan insanların en haklı taleplerle başlattıkları açlık grevlerini "terör" olarak nitelendiriyor. Kendi içindeki "cırtlak" sesleri susturma bahanesiyle içindeki demokrat unsurları temizleme hareketine girişiyor vs.

Demokrasi güçleri dağınık da olsa, faşizmin yapısında gedikler açıyor. Toplumsal muhalefet yükseliyor ve direnişler birbirini takip ediyor. Öğrenci gençliğin hareketlenmesiyle başlayan direnişler toplumun her kesimini kaplamış durumda. 1 milyon 600 bin işçi toptan yemek boykotu yaptı; 6 aya varan işçi grevleri devam ediyor. Tüm baskılara karşın, onlarca ilerici basın, yayın hayatına girmiş durumda.

Cezaevlerindeki direnişler durmak bilmiyor! İlk kez görüşmelerde Kürtçe konuşma hakkı bu direnişlerle kazanıldı, tek tip elbise uygulamalarına son verildi; ve birtakım insani haklar kazanıldı. Ancak bunun pratik uygulanlığı-

nı ortadan kaldırmak için faşist yönetim direnişçi güçleri cezaevinden-cezaevine sürüyor. Yenilgiyi hazmedemeyen yönetim Ağustos genelgesiyle cezaevindekileri yeniden cezalandırmak istediye de bunda başarılı olamadı. Karşısında 2.000 tutukluyu ve bir o kadar tutuklu yakınına direnir gördü. Analar kendini yakarak cevap verdi. Bu direnişler süresince yurt içinde ve yurt dışında demokrasi güçleri büyük etkinlikler sergileyerek dayanışmanın güzel örneklerini sundular. Burjuvazi geri adım attı ve direniş bir kez daha üstün geldi.

Demokrasi güçleri, faşizmin şurasından-burasından gedikler açarken, faşist iktidar da kendi sonunu görüyor ve bazı kalıcı önlemler almaya çalışıyor. Avrupa topluluğuna girme çabaları, Teritoryal sistem, özel ordular, özel timler, Adalet bakanlığı ve Emniyet teşkilatının faşistleştirilmesi, gericiğin özel olarak geliştirilmesi ileriye yöne-

lik tedbirlerdir. Bu hazırlıklar, biz istemesek de, demokrasi mücadelesinin ne kadar kanlı olacağını açık kanıttır. Burjuvazi bu saldırı güçlerini hazırlarken, politik alanda da demokrasi güçlerini bölmek için olanca gücünü harcıyor. Dün, ilerici güçler için "asmayıpta besliyelim mi?" diyen Evren, bugün komünist partisi (!) kurulmasından bahsediyor. TBKP yeni programıyla kendi burjuvazisinin kanatları altına sığınıyor; ve daha bazıları bu yolu takip edeceğe benziyor.

Bugünkü haliyle demokrasi güçleri faşizme geri adımlar attırırken, faşizme karşı güçlü bir alternatif oluşturmaktan uzak görünüyorlar. 88 yılında da belirgin bir zaaflık olarak kendini gösteren, demokrasi güçlerinin dağınıklığını ve örgütsüzlüğünü gidermek; sömürgeciliğe ve faşizme karşı örgütlü ve radikal eylemliliği yükseltmek önümüzde duran "olmazsa olmaz" türünden bir görevdir.

TSK genç ama güçlü ve gelişen bir harekettir!..

BAŞTARAFI SAYFA 2'DE

maya başvuruldu. Dolayısıyla ben ve benim gibi daha birçokları Marks ve Engels'in şu sözlerinde ifadesini bulan bir tesbite vardık:

"ayrılık ertelenmez bir zorunluluktadır. Çünkü tasfiyecilik, ilkesizlik ve parti içi demokrasinin artık çirkin bir yalan olduğu bu noktada, ayrılığı ertelemek korkaklığın ödünüydü."

İşte, ben de birçok arkadaş gibi bu tesbite vardığım için, TKSP ile olan ilişkilerime son verdim. TKSP içinde sağ oportünist anlayışa ve tasfiyeciliğe karşı mücadele içinde oluşan TKSP-ROJA WELAT ve daha sonra TSK çizgisinde mücadeleleme devam etmekte karar kıldım.

Tevgera Sosyalist a Kurdistanê, Kürdistan'da yeni bir çığır açmıştır. Ayrıca TSK bayrağını yüksekte tutan kişilerin, kadroların geçmişten bugüne kadar mücadele içinde gösterdikleri yiğitlik ve dürüstlük, TSK'nın geleceğine güvenle bakmamıza yetiyor. Bu bakımdan, TSK'nın omuzlamaya çalıştığı ulusal kurtuluş mücadelesini büyük bir sevinçle karşılıyoruz.

Arkadaşlar,

TSK gibi mücadeleye azmetmiş olan

bir örgütün, sempatiyanı olmanın bile çok zor olduğu ve ciddi fedakarlıkları öngördüğü açık. Ve bunun bilincindeyim. Ama halkımızın ulusal kurtuluş mücadelesinde, TSK'nın ideolojik-politik ve askeri olarak önemli bir yerinin olduğu ve kurtuluş sürecimize daha şimdiden ciddi katkılarda bulunduğu gerçeği karşısında, devrimciler bakımından bu zor yolu tercih etmekten başka çıkar yol yoktur. Çünkü, TSK'nın, fedakarlıklarına ve yoğun çabalarına, ülke içinde ve askeri kamplarında bizat tanık oldum. TSK'nın henüz genç ve yeni olması bir dezavantaj olmakla birlikte, gelişip güçlenmek ve ciddi bir alternatif yaratmak için birçok avantaja da sahiptir. Kaldı ki, ben ve diğer birçok arkadaş, TSK'nın, güçlülüğü veya güçsüzlüğüne, adam sayısına ve gerçek olmayan kriterlere bakarak değil; ideolojik-politik doğruluğuna, örgütsel işleyiş ve ilişkilerdeki dürüstlüğüne, mücadele isteği ve bunun ülkemiz koşullarında öngördüğü fedakarlığa bakarak karar verdik. Ve bu nedenlerden ötürü de TSK güçlü bir harekettir.

Kahrolsun sömürgecilik!..

Yaşasın TSK!...

Sömürgecilerin korkusu...

BAŞTARAFI SAYFA 6'DA

rağmen hareketi dizginleyemeyen sömürgeciler, hareketin ileri gelenlerini aldatarak, onlarla masa başında anlaşmayı kabullendiklerini söyleyerek Erzinan'da pusuya düşürüp yakaladılar ve sonuçta hareketi öndersiz bırakarak bastırdılar. Bu olayda ihanetçi olarak kullanılanlar da kurtulmadı. Tüm yaranmalarına karşın onlarda paylarına düşeni aldılar.

Örnekler çoğaltılabilir. Ancak bu kadarı bile düşmanımızın kallesliğini ve oynayacağı oyunları anlamamıza yeter. Düşmanın korktuğu birlikteliğimizdir. Para vererek, özel harcamalar yaparak yapmak istediği ise, bizi bölmek bizi bize karşı kullanmak, bölmek ve parçalamaktır. Duyarlı olmak, oyunlarını boşa çıkarmak ve düşmanın en çok korktuğu mücadeleciler birlikteliği oluşturmak siyasi hareketlerimizin görevi olmalıdır.

URFAN ALPARSLAN VE ULUDERE ŞEHİTLERİNİ ANMA TOPLANTILARI YAPILDI

7-9 Eylül tarihleri arasında, Uludere Ödül mevkii ve Uludere Beytüşşebap arasında TC birlikleriyle Ordiya Rızgariya Kurdistan (ORK) birlikleri arasında meydana gelen çatışmalarda şehit düşen ORK gerilalarından **Kazım Yiğit** (Alan) ve **Nevzat Yılmaz** (Dırbas) ile; 29 Eylül-1 Ekim tarihleri arasında Uludere'nin Bölükbaşı yakınlarında ve Polhesenan, Sorisan dağlarında devam eden zorlu çatışmalarda şehit düşen ORK Kurucusu, ORK Yüksek Askeri Konsey Üyesi ve TSK Genel Sekreter Yardımcısı **Urfan Alparslan** ile ORK gerilalarından **Murat Tarhan**'ı anma toplantıları yapıldı.

TSK Avrupa Temsilciliği tarafından, 6 Kasım 1988'de F.Almanya'nın Bremen, 13 Kasım 1988'de Danimarka'nın Kopenhavn, 19 Kasım 1988'de İsviçre'nin Zürih ve 20 Kasım 1988'de İsveç'in Stockholm kentlerinde düzenlenen anma toplantılarında; Yiğit Önder, büyük komutan **Urfan Alparslan** ve **Uludere şehitlerimizin** anısına saygıduruşunda bulunuldu. şehitlerimizin yaşamları ve mücadeleleri dile getirildi. TSK'nın önüne koyduğu hedefler ve bu hedeflere doğru atılan adımlar, ORK'nın kuruluş gerekçeleri ve işlevi, ORK gerilalarının giriştiği çarpışmalarda burjuvazinin çarpıtılmaları tüm delillerle birlikte sergilendi. Olayın meydana geliş biçimi anlatıldı ve bu konuda TSK sempatanlarının ve

anma toplantısına katılan yurtseverlerin soruları cevaplandırıldı.

Ayrıca, Avrupanın değişik ülkelerinde, ORK Yüksek Askeri Konseyi Basın Bürosunun açıklamasıyla birlikte; TSK-MK ve ORK-YAK'nin ortak imzalarıyla, Türkçe, Kürtçe ve Almanca olarak çoğaltılan bildirileri en geniş kitlelere ulaşacak biçimde dağıtıldı. Bu bildiriler Tüm basın-yayın kurum-

larına iletildi. Yine şehitlerimizi konu alan afişler Avrupa ülkelerinin birçoğunda yapıldı.

Ortadoğu'da yapılan, Urfan Alparslan ve Uludere şehitlerimizi anma toplantıları ile ilgili dökümanlar henüz elimize ulaşmadığından konuyla ilgili bilgilendirmeyi gelecek sayımızda okuyucularımıza sunacağız.

Yazışma Adresi:
Box 34055
100 26 Stockholm/Sweden

Postgiro
Héviya Gel-149796-5
Stockholm/Sweden

Abone şartları:
Bir yıllık-35 DM.
120 İsveç Kronu

Författares Bokmaskin
Stockholm 1988